

gegužė / may 1983

**laiskai
lietuviams**

ATSIMINDAMI MOTINAS	145	Andrius Valevičius, S.J.
MŪSŲ PRIEŠAS PASAULIS	149	Anicetas Tamošaitis, S.J.
TEGUL PIRMAS SVIEDŽIA AKMENĮ . . .	152	Chiara Lubich
EILĖRAŠČIAI	153	Zenta Tenisonaitė
GAL MES IRGI DONKICHOTAI?	154	Anicetas Tamošaitis, S.J.
ATLEISK MAN, MAMA (eil.)	157	Audronė Utera
SĖJĖJAS IŠĖJO SĖTI...	157	Sibiro Tremtinė
ĮSPŪDŽIAI IŠ “LAIŠKŲ LIETUVIAMS” KELIONĖS (VIII)	158	Gunda Kodatienė
SIRDIES MALONINGUMAS	161	Elizabeth Byrd
KURAIČIO PALIKIMAS LIETUVIŲ ŠVIESUOMENEI (V)	165	Vytautas Bagdaničius
MANO PAŽIŪRA Į MIŠRIAS VEDYBAS	170	Alvyde Eitutytė, Rūta Stroputė, Renata Variakojytė
ATSKIRI AR SUSIJĘ PASAULIAI?	173	Snieguolė Zalatoriūtė
PRARADIMAI IR ATRADIMAI VILNIUJE	175	Nijolė Jankutė
TĖVYNĖJE	177	Gediminas Vakarīs
KALBA	178	Juozas Vaišnys, S.J.
TRUMPAI IŠ VISUR	180	J. Pr.
ATSIŪSTA PAMINĖTI	180	Red.

Šis numeris iliustruotas nuotraukomis iš “Laiškų lietuviams” ekskursijos į Liurdą. Viršelio nuotrauka — Algirdo Grigaičio.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Letters to Lithuanians (ISSN 00301-540) is published monthly except July and August, when bimonthly, for \$8.00 a year by Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, IL 60636. Second class postage paid at Chicago, IL and additional mailing offices. Postmaster: Send address changes to “Laiškai Lietuviams”, 2345 West 56th Street, Chicago, IL 60636.

*religinės ir tautinės
kultūros žurnalas*

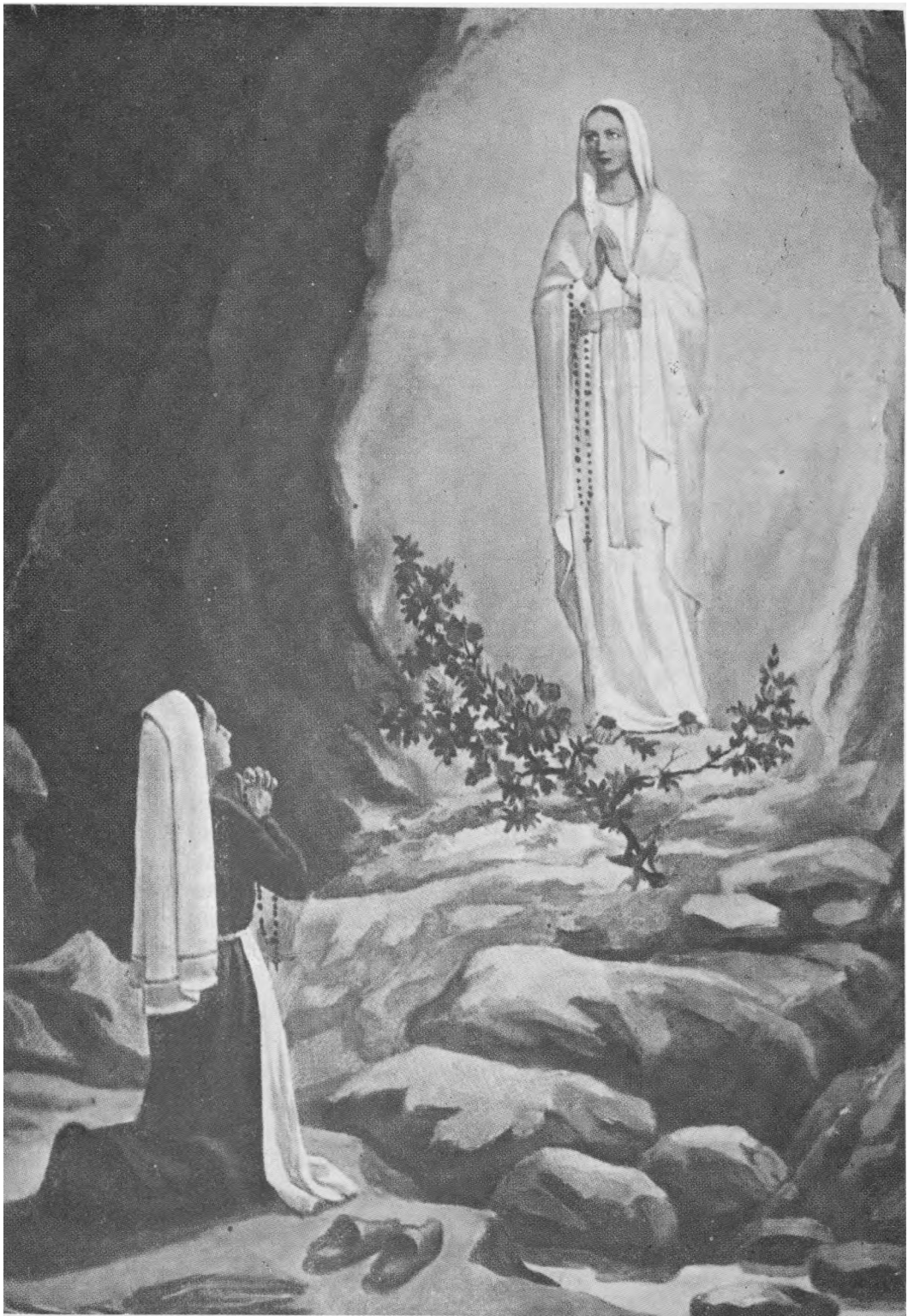
1983 / GEGUŽĖ - MAY / VOLUME XXXIV, NO. 5

ATSIMINDAMI MOTINAS

ANDRIUS VALEVIČIUS, S.J.

Rašyti arba kalbėti apie Motinos dieną nebėra taip lengva. Mano pirmasis noras būtų iškelti tiktai visa tai, kas gražu, kilnu, šventa. Taip paprastai daroma. Kai prisimename motinas, mūsų mintys nukrypsta į tą besąlyginę meilę, kurią motina paprastai turi savo vaikams; į tą besąlyginį patvirtinimą, kurį vaikai dažniausiai tik iš motinos gauna. Kai prisimename motinas, mūsų mintys taip pat nukrypsta į tą nesavanaudišką motinos rūpestį savo vaikais. Šiame nesavanaudiškame rūpestyje galime matyti ir visą tą motinos vaikui meilės ypatingumą. Matome, kaip motinos meilė vaikui skiriasi nuo artimo meilės arba nuo erotiškios meilės, kuri remiasi lygybe. Motinos meilę vaikams psichologas Erichas Frommas vadina nelygybės santykiu. Šis santykis nelygus, nes vienai pusei reikia visiškos pagalbos, o kita pusė viską duoda. Todėl šita altruistiška, nesavanaudiška motinos meilė ir laikoma pačia švenčiausia iš visų emocijų santykių.

Kai mąstome apie motinas, mūsų mintys nukrypsta į visus tuos gražius motinos meilės vaikui vaizdinius, kuriuos mes randame mene, literatūroje, Šventraštyje. Prisiminkime Saliamono atvejį, kai dvi moterys atėjo pas jį su byla dėl vieno kūdikio. Abi moterys tą pačią naktį, tame pačiame kambaryje pagimdė. Vienos moters kūdikis mirė. Tai ji išmainė savo mirusį kūdikį į kitos moters gyvąjį kūdikį. Kai šioji rytą pastebėjo, kad tas miręs kūdikis ne jos, iškilo byla, nes viena moteris teigė: "Mano sūnus gyvas, o tavo mirė", ir kita atsakinėjo: "Ne, tavo sūnus mirė". Karalius Saliamonas turėjo dabar išspręsti, kuri yra tikroji motina. Jis liepė savo tarnui atnešti kalaviją, padalyti gyvąjį kūdikį į dvi puses ir atiduoti vieną pusę vienai ir kitą pusę kitai moteriai. Tuomet toji motina, kuriai priklausė kūdikis, susijaudinusi tarė karaliui: "Meldžiamasis valdove, atiduokit jai kūdikį gyvą ir jo neužmuškite".

“Aš esu Nekaltas Prasidējimas”.

O antroji moteris priešingai sakė: "Tenebūna nei man, nei tau, bet tebūna padalytas". Karalius Saliamonas tuojau pamatė, kuri moteris labiau mylėjo kūdikį, ir tarė: "Atiduokite šitai gyvą kūdikį, nes ji jo motina".

Kai mes Motinos dienos proga taip kalbame, minėdami visa, kas aukšta, gera, gražu ir šventa, tai iš tikrųjų negalvojame apie visas motinas, bet tik apie kai kurias, nes yra labai daug motinų, kurios šito idealo toli gražu neatitinka. Rašytojas Bertoldas Brechtas savo vaidinime "Der kaukasische Kreidekreis" parodo, kaip šitas išmintingas saliamoniškas sprendimas gali turėti ir kitą pusę. Šiame vaidinime vaizduojama viena turtinga bajorų šeima Kaukaze. Vieną sekmadienį, kai šeima išeina į bažnyčią, liaudis sukyla. Bajoras su žmona, grįžęs namo, randa savo dvarą liepsnojančią. Abudu, įbėgę į namą, stengiasi kiek galima daugiau išgelbėti turto. Bajoro žmona skuba pirmiausia visas savo brangenybes surinkti, nors jos mažas kūdikis degančiame name dar miega. Liepsnos ją priverčia bėgti iš namo. Sėdusi į vežimą, ji iškeliauja, palikdama savo miegantį vaiką pavojuje. Vaiko auklė, matydama, kas įvyko, įbėga į namą, statydama pavojun savo gyvybę, ir vaiką išgelbėja. Auklė, pasiėmusi kūdikį pas save, slapčia iškeičia jį kalnus ir ten jį augino kaip savo.

Pagaliau sužinojo bajorė, kad jos sūnus yra gyvas ir gyvena pas auklę kalnuose. Ji panoro jį atsiimti, nes jis buvo šeimos paveldėtojas, ir valdžia, manydama, kad vaikas žuvo per gaisrą, rengiasi perimti šeimos paveldėjimą. Pas auklę vaikas gyveno kita pavarde. Pas ją pasilikęs, jis irgi neturėtų teisės į paveldėjimą. Iš kilo byla dėl vaiko. Buvo teismas. Bajorės advokatas teisėjus prašė, vaiką būtinai atiduoti motinai, sakydamas, kad kraujo ryšys yra stipriausias iš visų ryšių ir kad negalima vaiko nuo motinos atimti. O auklė teigė, kad vaikas jai priklauso, nes ji jį išgelbėjo, jį auklėjo ir maitino, prižiūrėjo, kad jam nieko netrūktų. Ir taip tęsėsi teismas toliau. Teisėjas pagaliau, nežinodamas, ar vaiką atiduoti bajoriui, ar auklei, liepė ant grindų kreida nubrėžti ratą ir jo viduryje pasodinti vaiką.

Tada jis liepė moterims atsistoti šalia rato ir paimiti vaiką už rankos. "Tikroji motina turės pakankamai jėgos ištraukti vaiką iš rato", sakė teisėjas. Bajorė ištraukė vaiką iš rato, auklė vaiko ranką paleido, visai netraukdama. Teisėjas supykęs išbarė auklę, kad ji vaiko ranką paleido, ir liepė moterims vėl prie rato atsistoti ir iš naujo traukti. Vėl auklė paleido vaiko ranką, visiškai netraukdama. Teisėjas paklausė auklę, kodėl ji taip daro. Auklė atsakė: "Aš tą vaiką išauginau. Manai, kad dabar jį sudrasksiu?" Tada teisėjas nusprendė auklei atiduoti vaiką.

Žinoma, šis Bertoldo Brechto vaidinimas yra visų pirma socialinė-politinė kritika, bet aš manau, kad čia gerai matyti, jog ne visos motinos turi tą tikrą motiniškumą ir nėra tokios tobulos. Tokios buvo bajorės motinos! Turėdavo vaikų, bet iš tikrųjų savo motiniškas pareigas, rūpestį ir auklėjimą, taip pat ir meilę, jos pavesdavo kitoms moterims.

Labai panašūs dalykai ir šiandien dažnai vyksta, ypač kad labai daug motinų šiais laikais dirba profesinį darbą. Pačios neturėdamos laiko, atiduoda vaikus institucijų arba svetimų žmonių globai. Jų vaikai ir išauga svetimose rankose. Suprantu, kad daug motinų mieliau pasiliktų namie su vaikais, bet materialistiškai nusiteikusi visuomenė, kurioje jos gyvena, verčia ieškoti apmokamo darbo.

Reikia kalbėti apie motinas, kurios savo vaikų nemyli, kurioms vaikai tiktai našta ir vergija, kurios nuolat dejuoja dėl pareigų ir visiems pasakoja, kaip labai aukojasi dėl vaikų. Žmogus, kuris iš meilės aukojasi, pats nemato savo aukos.

Dar yra motinų alkoholikių; yra ir tokių, kurios abortu savo įsčiose vaiką nužudo. Ir ką reikėtų pasakyti apie tokias motinas Motinos dienos proga? Ar reikėtų užmiršti, kad jos irgi egzistuoja? Nors vieną kartą, vieną dieną per metus? Šiandien?

Aš manau, kad motinos, kurios šį motinystės idealą ne taip vykdo, pačios tai dažnai jaučia ir ypač per tokias šventes, kaip Motinos diena, jos pasijunta kažkaip išskir-

tos, užmirštos. Jeigu mes Motinos diena norime paminėti motinas, tai turėtume prisiminti visas motinas. Mes negalime užmiršti, kad yra vienokių ir kitokių, nes dažnai tos pačios motinos nėra tiesiogiai kaltos už savo vaikų apleidimą ir jais nesirūpinimą. Aš tikiu, kad daugelis norėtų būti geros motinos, bet nėra taip lengva dėl įvairių priežasčių, iš kurių pasistengsiu nors porą paminėti.

Motinytė šiandien pergyvena krizę. Motinytės vertė nebėra jaunesnėms moterims savaime suprantamas dalykas. Panašiai daugelis motinų nežiūri į motinytę kaip į savo tiesioginį atpažinimo ženklą, bet ieško savo tapatybės kur nors kitur. Yra kalbama apie moters ar motinos kovą už savo tapatybę. Motina nėra tik motina, bet individas, kuris turi save atrasti. Šis motinos — moters sąvokos atradimas yra naujausiais laikais pasidarys toks svarbus todėl, kad moteris šiandien yra peržengusi tradicinės šeimos ribas ir įžengusi į visuomenę. Motina nebėra tiktai moteris, buvojanti namie su vaikais, bet yra moteris, kuri tuo pačiu laiku turi savo profesinę darbą ar karjerą. Jai reikia stengtis ne tik būti gera motina, bet ir prasimušti darbovietėje, visuomenėje. Tuo būdu ji, kaip moteris, nepriklauso pilnai namams ir, kaip motina, nepriklauso pilnai visuomenei. Iš šito metafizinio išvietinimo kyla visi jos tapatybės klausimai, nes ji turi pasireikšti ir būti priimta ne tik šeimoje, bet ir už šeimos ribų, kur vis tiek niekad negalės pilnai įsiskaknyti. Visa tai suderinti yra nelengva.

Šiuolaikinė psichologija daug kalba apie saviraišką. Kai žmogus pergyvena sunkumus, jaučiasi nesuprastas arba liūdnas, jis mano, kad jis savęs neišreiškia. Tada jis ir mėgina pakeisti savo gyvenimą, ieškodamas to, kas jam atrodo atneš daugiau laimės. Motina, kuri turi sunkumų būti motina, norėtų surasti kokį nors kitokį užsiėmimą, manydama, kad tai palengvins jos gyvenimą.

Čia prisideda ir šių laikų šeimos krizė. Amerikietis sociologas Colemanas savo studijoje išnagrino šeimos vertybes Amerikoje prieš 50 metų ir šiandien. Prieš 50 metų,

teigia Colemanas, pirmoje vietoje šeimoje buvo vaikai, antroje vietoje vyro ir žmonos bendri norai arba tikslai ir trečioje vietoje — jų asmeniškai norai arba tikslai. Šiandien, sako Colemanas, viskas atvirkščiai. Pirmoje vietoje stovi vyro ir žmonos asmeniškai norai arba tikslai, antroje vietoje lieka jų bendrieji norai arba tikslai ir tik trečioje vietoje — vaikai. Vaikai, šeimos sąmonėje kažkaip nukritę nuo pirmos vietos į trečiąją, irgi nepalengvina motinos vaidmens arba savo tapatybės suradimo. Būti motina, vaikus auginti nebėra daugiau toks savaime suprantamas dalykas.

Dar vieną svarbų dalyką reikėtų paminėti — tai žmogaus nuvertinimą, kaip tai ypač matome šiame šimtmečiuje. Įvairiausiais medicinos išradimais, genetiniu eksperimentavimu (kaip, pvz., "cloning") arba biologinių procesų nutraukimu (kaip, pavyzdžiui, nėštumo vengimas arba dirbtinis apvaisinimas, vadinamieji "test-tube babies") mokslas įgyja vis daugiau galios valdyti gyvenimą. Gyvenimas nebėra toks vertingas, nebėra laikomas vienkartinu, nuostabi individualiu gyvenimu, bet objektu, dalyku, su kuriuo galima eksperimentuoti, daryti ką nori. Trūksta pagarbos gyvenimui.

Gyvenimo nuvertinimas šiandien, mano nuomone, yra turbūt giliausioji motinytės krizės priežastis. Tai skamba abstrakčiai, bet gilesnių priežasčių nematau. Jeigu būtų žiūrima į gyvenimą, į kiekvieną gyvybę, kaip vienkartinę, brangią ir šventą Dievo dovaną, tada motinytė — atnešti gyvybę į pasaulį ir nešti pilną atsakomybę už tą gyvybę — atgautų savo prarastąją vertę. Iš tikrųjų kas yra brangesnio šiame pasaulyje negu žmogaus gyvenimas? Jei taip, tai ar yra kas svarbesnio šiame pasaulyje, negu ugdyti, apsaugoti ir mylėti kitą žmogų — besąlygiškai, motiniškai?

Man nebuvo lengva šia tema rašyti. Moters ir motinos klausimas šiais laikais labai jautrus. Labai lengva užgauti ar įžeisti. Nenoriu teigti, kad viskas taip yra, kaip pasakiau. Žinau, kad tik labai paviršutiniškai pajudinau mažą dalelę labai didelės ir sudėtingos problemos. Kiti gali būti visiškai ki-

MŪSU PRIEŠAS PASAULIS

ANICETAS TAMOŠAITIS, S.J.

Dievo žodžio žibintas mums nušviečia, kad žmogus žemėje yra kovotojas. Taip pat nurodo, kokie į jį taikstosi priešai, su kuriais turi kautis. Tų priešų vieni atakuoja iš lauko, kiti susisukę lizdą mūsų pačių viduje. Iš išorinių priešų Šv. Raštas svarbiausia mini du: šėtoną ir pasaulį. Jau anksčiau pamąstę apie pirmąjį, dabar žvilgtelkime į antrąjį. Tik prieš tai gali būti naudinga tokia pastaba.

Tikėjimo dalykų aiškintoją žodžiu arba raštu galima lyginti su tėvu, dvasios tėvu, klausytojus arba skaitytojus — su jo vaikais. O tėvams vaikų požiūriu šv. Paulius duoda tokį gerą patarimą: "Tėvai, neerzinkite savo vaikų" (Efez 6,4). Tad mano pareiga žiūrėti, kad skaitytojų neerzintų. Klausytojai arba skaitytojai gali būti erzunami įvairiai. Bene svarbiausia juos erzina du dalykai. Vienas yra jau girdėtų žodžių kartojimas, antras — savų aiškinimų išsigalvojimas.

Mąstydami apie žmogų kaip kovotoją, pradėjome žvelgti į priešus. Čia kaip tik ir prireikia skaitytojų anais dalykais neerzinti. Kalbant apie piktąją dvasią, reikėjo vengti kartojimo. Kadangi apie jį jau buvo *Laiskuose* rašinių, prie šio priešo, nors tokio svarbaus, tesustojome trumpai. Dabar mums reikia eiti prie kito svaraus priešo, kuris yra pasaulis. Pasaulį galima įvairiai suprasti. Todėl čia pritinka vengti kito dalyko, kuris skaitytojus erzina: savo aiškinimų išsigalvo-

tos nuomonės, nematyti jokios problemos.

Antra vertus, nenorėčiau per daug niūriai ir pesimistiškai viską pavaizduoti. Nenoriu tikėti, kad padėtis be išeities. Tikiu, kad galima šią padėtį pakeisti, pagerinti. Žinau, kad daugelis jaunų žmonių, kurdami šeimas, stengiasi atrasti tas naujai atstatytos visuomenės užkastas vertybes. Todėl gal ir Motinos diena galėtų mums tapti daugiau negu šventiškos nuotaikos ir malonių žodžių diena, bet ir susimąstymo akstinas.

jimo. O to bene geriausiai bus išvengta, leidžiant kalbėti kokiam nors svariame asmeniui, kuris yra kalbamų reikalų žinovas. Todėl tetaria mums žodį kard. Newmanas, viena šviesių krikščionijos galvų. Jo pamokslų rinkinyje yra vienas kaip tik mūsų kalbamu klausimu: *The World Our Enemy*, pasaulis — mūsų priešas.

Gal tik prieš tai bus naudinga prisiminti, kas apie pasaulį sakoma Naujajame testamente. Ten nurodoma, kad pasaulis nenkenčia Kristaus ir jo mokinių. "Jei pasaulis jūsų nekęs, — sako Kristus už Paskutinės vakarienės stalo, — žinokite—jis manęs nenkentė pirmiau, negu jūsų" (Jn 15,13-14). Jokūbas nurodo, kad pasaulio draugystė yra Dievo priešininkė. "Argi nežinote, kad draugystė su pasauliu priešinga draugystei su Dievu? Taigi kas nori būti pasaulio bičiulis, tas tampa Dievo priešininkas" (Jok 4,4). Jonas sako, jog pasaulio neturime mylėti. "Nemylėkite pasaulio, nei to, kas pasaulyje. Jei kas myli pasaulį, nėra jame Dievo meilės" (1 Jn 2,15). Paulius nurodo, kad pasaulis bus pasmerktas. "Kai Viešpats mus teisia, tai ir pabaudžia, kad nebūtume pasmerkti kartu su pasauliu" (1 Kor 11,32). Ir žinome, kad Viešpats Jėzus yra pasakęs, jog šio pasaulio kunigaikštis yra velnias. Iš šių Kristaus ir jo apaštalų žodžių mums visiškai aišku, jog į pasaulį turime žvelgti kaip Dievo ir savo priešą. Konstatavę šį faktą, eikime dabar pasiklausti kard. Newmano, kurio dėstymas čia bus perteiktas savais žodžiais.

Maža tėra kitų sąvokų, sako jis, kurios religijos kalboje būtų taip dažnai minimos, kaip "pasaulis". Nuolat apie jį smerkiami arba įspėjami kalbama Šv. Rašte. Jis vis išnyra krikščionių raštuose ir kalboje. Tačiau atrodo, kad dauguma mūsų tik miglotai tesiorientuoja, kas iš tikrųjų "pasauliu" suprastina. Žinome, kad pasaulis yra kažkas pavojinga mūsų dvasios interesams. Bet kas jis toks, koku būdu jis mūsų priešas,

kaip mus puola ir kaip mums jo saugotis, turime pripažinti, kad nesuprantame aiškiai.

O jei susidarome apie jį kokią nors ryškia sąvoką, tai ji, greičiausiai klaidinga, veda mus netinkamai pritaikyti Šv. Rašto žodžius apie pasaulį. Toks klaidingas jų pritaikymas dar blogesnis, negu pamiršimas. Tad mes čia stengsimės pažiūrėti, kas pasaulio žodžiu suprastina ir, aišku, kaip imti tai, ką Šv. Raštas apie jį sako ir įspėja.

Pasauliu paprastai suprantame tą regimą sistemą, į kurią žmogus įstatytas, nesvarbu, ar ji būtų gera, ar bloga. Be įvairių šios sistemos ratų neįmanoma riedėti mūsų žemės gyvenimui. Vieni žmonės turi gaminti, kad kiti turėtų kuo maitintis ir apsirengti. Reikia, kad į kai kurių rankas būtų sudėta valdymo galia, be kurios žmonės iš darnios bendruomenės darosi palaida bala. Pelno ratas reikalingas ūkiniam šalies klestėjimui; be jo paskatos žmonės noriai nedarba ir dėl to skursta, kaip matome iš komunistinių šalių. Kadangi žmogus nėra mašina, jo kūnui ir dvasiai reikia atvangos, taigi poilsio ir pramogos, be kurių darosi įtemptas, piktas, susidėvėjęs ir atšipęs. Šios žemės gyvenimui taip pat būtinas žinių sėmimasis ir jų teikimas, draugavimas su kitais, planavimas ir dar daug kas kita. Visa ši sistema yra pasaulis, kuriame mums skirta gyventi.

Apie šią sistemą turime sakyti, kad ji iš savęs nėra nuodėminga, bet paties Dievo suplanuota, todėl gera. Ir vis dėlto net šitaip žvelgiamo pasaulio Šv. Raštas įspėja nemyliėti: "Nemyliškite pasaulio, nei to, kas pasaulyje", rašo apaštalas Jonas jau minėtoje vietoje. Šitaip žvelgiamas pasaulis, tiesa, nėra nuodėmingas, bet pavojingas — dėl mūsų dabartinės trapios tapusios prigimties. Jau vien todėl, kad ši sistema, šis pasaulis regimas, o dvasinis ir busimasis neregimas, jis kreipia mus šalin nuo tikrojo ir amžinojo gėrio. Kaip asmuo, vykstantis kur nors neatidėliotinais, rimtais reikalais, gali būti gundomas stoviniuoti, viliojamas to, ką mato pakeliui, taip ir šis sistemai susiaudęs ir dieviškai pagrįstas pasaulis su visomis savo nešamomis gėrybėmis gali mums būti priežastis apleisti tuos interesus, kurie pasi-

liks, kai jis bus praėjęs. Todėl, nors daugelis pasaulio veiklos sričių iš savęs yra kilnios ir geros, į jas turi būti leidžiamasi atsargiai, kad mūsų nesuvedžiotų. Ypatingai turime būti atsargūs su tomis, kurių tikslas yra žmonių gerovė šiame pasaulyje: kad šio tikslo siekimas neužgožtų mūsų dėmesio, nedaug jo bepalikdamas esančiam už šios žemės ribų.

Šiuo požiūriu šv. Paulius stato priešpriešais matymą ir tikėjimą. Šį pasaulį mes matome, bet kad esama dvasių pasaulio, vien tikime, jo nematydami. O kas regima, veikia stipriau už tai, kas vien tikima, ir kas yra dabar, stipriau už tai, kas slypi ateityje. Tokiu būdu šio gyvenimo užsiėmimai ir malonumai neša žalos mūsų tikėjimui. Bet, kaip sakyta, jie iš savęs nenuodėmingi. Kaip žydų sistema buvo laikina, tačiau dieviška, taip ir šio pasaulio — dieviška, bet laikina. Ir kaip žydai pasidarė kūniškai nusistatę, veikiami jų dieviškai skirtos sistemos ir todėl atmetė savo sielų Išganytoją, panašiu būdu pasaulio žmonės yra kreipiami to Dievo duoto gero pasaulio atmeti Kristų. Abiem atvejais tai kyla iš trūkumo ne regimuosiuose daktuose, bet žmogaus širdyje.

Antra, pažvelkime į pasaulį jau nebe kaip vien pavojingą, bet stačiai nuodėmingą, pagal Šv. Rašto žodį: "Visas pasaulis yra piktojo pavergtas" (1Jn 5,19). Pasaulis visais požiūriais buvo sukurtas gerai. Bet jau prieš jam užaugant visomis savo dalimis, kai žmonių bendruomenės elementai dar tebeslypėjo pirmojo žmogaus prigimtyje ir padėtyje, Adomas puolė. Tokiu būdu pasaulis su visais savo visuomeniniais laipsniais, ir tikslais, ir užsimojimais, ir džiaugsmiais, ir atlyginimais nuo pat savo gimimo liko nuodėmingas. Nuodėmė užkrėtė visą sistemą. Nors jo struktūra gera ir dieviška, jo dvasia ir veikseną yra bloga. Pavyzdžiui, užimamas aukštas postas yra Dievo dovana. Bet išdidumas ir neteisumas, kuriuos jis neša, yra iš velnio. Būti neturtingam ir menkai težinomam irgi yra Dievo skyrimas. Bet apgaulė ir neapykanta, kurios dažnai regimos beturčiuose, eina iš velnio. Visas pasaulis yra tartum panertas į nuodėmės srautą.

Nė vienos jo dalies nebelikę tokios, kokia buvo pradžioje Dievo sukurta, nė vienos nebelikę tyros nuo sugedimo, kuriuo šėtonas jas sudarkė.

Pažiūrėkime į pasaulio istoriją. Ką joje matome? Revoliucijos ir kaitos be skaičiaus; karalystės iškyla ir krinta. Ir kada be kriminalų? Valstybės yra Dievo plano dalis; jų reikalauja pati žmogaus prigimtis. Bet kada kuri nors susikūrė arba buvo išlaikoma be karo ir kraujo liejimo? Iš visų prigimtų instinktų ar bėra stipresnio už tą, kuris diktuoja neatimti kitam gyvybės? Mus prigimtai krato šiurpas pakelti prieš kito gyvybę savo ranką. Bet ar buvo kada nors paimta į rankas valdžia arba valstybė kaimynų pripažinta be karo ir gyvybių naikinimo? Dar daugiau, užuot apgailėstaves tą nepateisinamą kraujo išliejimą kaip didelę ir žeminančią blogybę, pasaulis garbina juo nugalėjusį ir aukština į padanges. Tapti didvyriu pasaulio akyse beveik būtina sulaužyti Dievo ir žmogaus įstatymus. Tokiu būdu pasaulio veiksmus atitinka pasaulio dėsniai; jis susikuria blogą sistemą pateisinti blogai praktikai; myli tamsą, nes jo darbai yra pikti.

Kaip tautų reikalai yra iškraipyti mūsų sugedusios prigimties, lygiu būdu yra sudaromos ir visos Apvaizdos paskirtys ir dovanos. Kas gi kilniau už pajėgų ir patvarų proto naudojimą? Bet šėtono rankose iš jo gimsta išdidusi filosofija. Kai šv. Paulius skelbė Kristų, mokyti pasaulio žmonės Dievo akyse buvo vien kvailiai, nes savo proto galias naudojo klaidai. Protavimas net juos vedė į netikėjimą ir nedorumą; jie niekino mokymą apie kėlimąsi iš numirusių, kurio nei troško, nei tikėjo. Vėl, visi išstobulinti gyvenimo menai buvo sutepti į blogį krypusio skonio tų, kurie jais pasižymėjo. Dažnai tie menai buvo paskirti tarnauti stabmeldybei; dažnai padaryti gašlumo ir šiaušimosi kurstytojais.

Bet nebūtų galo išskaičiuoti įvairiopam ir sudėtingam sugedimui, kurį žmogus įvedė į pasaulį, Dievo sukurtą gerą. Blogis į jį visur įsisukverbęs ir laikosi. Žinome, kad netrukus po Adomo puolimo maloningasis Dievas apsireiškė savo nuodėmingiems kū-

riniams. Jis vis iš naujo nurodė žmonėms savo valią ir ilgus amžius ragino jos laikytis, kol galų gale gimė jo Sūnus šiame nuodėmingame pasaulyje, priėmęs žmogaus prigimtį, ir mokė mus, kaip Dievui patikti. Tačiau iki šiol gėris skleidėsi lėtai; toks buvo Dievo lėmimas. Blogis yra tolokai užbėgęs gėriui į priekį; jis pripildęs pasaulį, laiko jį apėmęs, įsikūręs jame kaip savo nuosavybėje ir įsitvirtinęs pačioje žmogaus širdyje. Juk, nors mes negalime nepritarti gėriui savo viduje, dažnai mėgstame ir drąsiname blogį.

Tad pasaulis yra mūsų sielos priešas, viena, todėl, kad jo džiaugsmas, nors ir kaip nekalti, ir jo užsiėmimai, nors ir kaip girtini, yra linke, jei nesisaugome, mus prirakinti. Antra, todėl, kad net tauriausiuose jo džiaugsmuose ir kilniausiose veiklos srityse yra prisėta blogio (tai padaryta prieš), ir nepaprastai sunku naudotis gėriu, kartu nepaimant ir blogio. Todėl, kai Šv. Raštas ragina mus pasaulio vengti, suprastina, jog turime saugotis, kad nemylėtume per daug to, kas pasaulyje gera, ir nemylėtume iš viso, kas jame bloga.

Gale kard. Newmanas regina pritaikyti Šv. Rašto žodžius apie pasaulį konkrečiam, asmeniniam gyvenimui. Nesidairykime pasaulio kaip kokio didelio blogio lauko, tyšančio atstu nuo mūsų. Jo pagundos yra artutėliai, staigiai ir subtiliai įsliuogiančios. Stenkimės pritaikyti Šv. Rašto žodžius kasdieninio gyvenimo situacijoms ir išvelgti pasaulį apėmusį blogį savo pačių širdyje. Gal esame traukiami skirti per daug laiko atvangai, gaisuoti, kai šaukia darbas, skaityti ar kalbėtis, kai laukia kiti uždaviniai, viltis negalimybių ar svajoti apie kitokią vietą, negu sau gyvenime skirtoji, per daug trokšti kitų geros nuomonės, būti įvertintiems dėl darbštumo, nuoširdumo, protingumo? Jei taip, į mus yra įkėlusį koją pasaulio trauka. Gal esame nepatenkinti savo likimu, ar per daug prie jo prisirišę, ar nukabiname nosį, kai Dievas atsiima, ką davė? Jei taip, mus veda pasaulio dvasia.

Baikime, nuo savęs prisimindami Anderseno pasaką apie karalaitę ant žirnio.

TEGUL PIRMAS SVIEDŽIA AKMENĮ.

CHIARA LUBICH

"Kas iš jūsų be nuodėmės, tegul pirmas sviedžia į ją akmenį" (Jn8,7). Kai Jėzus mokė šventykloje, fariziejai ir Rašto aiškintojai atvedė pas Jį moterį, sugautą svetimausiant. Jie kreipėsi į Jį: "Įstatyme Mozė liepė mums tokią užmušti akmenimis. O tu ką pasakysi?" Tuo klausimu jie tik spendė Jam pinkles. Jeigu Jis sakytų esąs prieš užmušimą akmenimis, jie galėtų kaltinti Jį ėjimu prieš įstatymą. Bet jeigu Jis tokiam mirties sprendimui pritartų, tada jie sugautų Jį prieštaraujant savo paties mokymui apie Dievo gailestingumą nusidėjėliams.

O Jėzus pasilenkęs tik rašė pirštu žemėje. Kai jie nesiliovė kamantinėti, Jis atsitiesęs tarė: "Kas iš jūsų be nuodėmės, tegul pirmas į ją sviedžia akmenį". Skundėjai, tai išgirdę, visi pasišalino vienas po kito, pradėdant nuo vyresniųjų. Tada Jėzus kreipėsi į moterį klausdamas: "Kur tie, kurie tave kaltino? Niekas tavęs nepasmerkė?" Ji atsakė: "Niekas, Viešpatie". Jėzus jai tarė: "Nė aš tavęs nepasmerksiu. Eik ir daugiau nebeusidėk".

Kad Jėzus jos nepasmerkė, tai visai neišikia, kad blogis, kaip svetimavimas, yra leistinas. Jo žodžiai "Eik ir daugiau nebeusidėk" aiškiai pabrėžia Dievo įsakymą. Jėzus nori parodyti ir veidmainystę tų, kurie nori būti nusidedančio artimo teisėjai, užmiršdami, kad ir jie patys yra nusidėjėliai.

Vienas karaliaus sūnus norėjo vesti tikrą karalaitę, tik kiekvienai vis ko nors trūko. Viena mergaitė buvo iš to pažinta, jog yra tikra karalaitė, kad į lovą padėtas žirnis naktį jai nedavė miegoti per dvidešimt ant jo esančių čiuzinių. Tokio jautrumo tegalėjo būti tikra karalaitė. Taip ir tikras krikščionis, Dievo dvasios vedamas, turėtų būti tokio jautrumo, kad tuojau atpažintų jam iš pasaulio besisiūlantį blogį, nors šis teatrodytų žirnio didumo ir klotų save sluoksniu migdančių pažadų.

Tuo Jis atkreipia dėmesį į gerai žinomą įsakymą: "Neteiskite, kad nebūtumėte teisiami. Kas kokiui teismu teisiatė, tokiu ir jūs būsite teisiami" (Mt 7,1-2).

Taip kalbėdamas, Jėzus įspėja ir tuos, kurie vardan įstatymo ignoruoja nusidėjėlius ir visai nekreipia dėmesio į gailestį, kurį jie gali širdyje turėti. Tai aiškiai rodo, kad nusikalsiantiems Dievas yra gailestingas. Šv. Augustinas, kalbėdamas apie Dievo gailestingumą, sako, kad, svetimaautojos skundėjams pasišalinus, pasiliko tik du asmenys: vienas reikalingas gailestingumo, kitas — patsai Gailestingumas.

Kaip tai galime pritaikyti savo gyvenimui? Visuose savo santykiuose su kitais prisiminkime, kad ir mes esame nusidėjėliai. Visi esame nusidėję. Jeigu ir manytume, kad nesame padarę sunkios nuodėmės, tai turime prisipažinti, kad nežinome aplinkybių galingumo, kurios nulėmė kitų nuopoliną ir pasitraukimą nuo Dievo. Taip pat nežinome, kaip mes patys būtume pasielgę, būdami jų vietoje. Dažnu atveju mes taip pat nutraukiame ryšį su Dievu ir būname Jam neištikimi. Dėl to būtų galima pasakyti, kad ir mes Jo atžvilgiu svetimaujame.

Jeigu Jėzus, būdamas be nuodėmės, nemetė pirmas akmens į svetimavusią, tai tuo labiau mes negalime smerkti kitų. Turime būti gailestingi kiekvienam, priešindamiesi tiems impulsams, kurie mus skatina smerkti kitus be pasigailėjimo. Turime mokytis atleisti ir užmiršti. Neturime širdyje laikyti tų smerkimo ir nedraugiškumo liekanų, kurios lengvai gali sukelti mumyse pyktį bei neapykantą ir mus atitolinti nuo kitų. Kiekviename visuomet turime matyti "naują" asmenį.

Jei savo širdyje puoselėsime meilę ir gailestingumą, vietoj teismo ir smerkimo, tai tada tikrai galėsime padėti kitiems drąsiai ir ryžtingai pradėti gyvenimą iš naujo.

Iš anglų kalbos išvertė K.P.

AŠ IEŠKAU ŽMOGAUS

I

Skrendanti šviesos kibirkštis,
Ir nieko daugiau negirdėti. . .
Kitoje pusėje saulė
pramynė takus žolėje,
palikdama rasotas pėdas.
Duok man ranką. . .

II

Už sapnų sienos nauji šaltiniai.
Balta linija. Begaliniai sniego laukai.
Paslaptis yra burti pasakas.
Sakyk, ar tu nori gerti su manim
iš vienos stiklinės
Žvaigždžių Šviesą? . .

III

Siela ilgisi saulės muzikos.
Lietaus virpėjimo.
Gyvybės dainos žmoguje.
Mes tiesiame rankas
amžinos kelionės Palydovui. . .
Saulės degantys pirštai
spindi bokštuose.
Aš ieškau Žmogaus. . .

IV

Vidurnaktį pasaulis neberašo
meilės laiškų.
Tyla uždarė duris.
Tu nepamiršk. . .
Vėjas yra valkata,
kuris nakvoja ant
Laiko slenksčio ir
vagia laumės juostas. . .

V

Aš gyvenau kaip lietus,
kurio skonis nei baltas,
nei kartus.

Mano veido veidrodis
atspindi mėlyną dangų.
O Dievas yra Žmogus
be paslapties. . .
Paskutinę Dieną. . .

VI

Pavasario ore
virpantis saulės tinklas.
Ar tu žinai. . .
Žemė yra mano Motina,
kada medžių pirštai
gaudo debesis. . .

VII

Per ilgai vakaro vėjas
bėga be žodžių. . .
Per ilgai neša dienos
mane tylėdamos. . .
Per ilgai kartojasi istorija,
kada šviesos bokštai mala
stiklines valandas dykumoje.

VIII

Vakaras po vakaro
ruduo paišo mėnulį.
Šešėlius ant seno varinio veido.
T u nepaklysk paveiksle. . .
Kadaise čia stovėjo
mano tėvo namai. . .

IX

Mano paskutinio eilėraščio
žodžiai pernoko.
Meilė ir Mirtis.
Dievas ir Gyvenimas.
Kas paliks,
jei nebebus žodžių? . .

*

Aš ieškau Žmogaus. . .

♦ ♦ ♦

GAL MES IRGI DONKICHOTAI?

ANICETAS TAMOŠAITIS, S.J.

Kam negirdėtas ispanų rašytojo Servantės veikalas apie riterį Don Kichotą iš La Mančos ir jo ginklanešį Sančą Pansą? Kas šią knygą skaito pagalvodamas, tam ji darosi daugelio mūsų pačių veidrodžiu. Prisiminkime keliais bruožais, kas ten aprašoma.

Vienas ilgas, laibas ispanų bajoras, arba tiksliau — plikbajoris, per dienas naktis skaitydamas romanus apie įvairius riterius ir jų nuotykius, sukvailiojo. Jo vaizduotę užkimšo knygoje skaitytieji dalykai — mūšiai, šaukimas dvikovon, žaizdos, meilės kančios ir panašūs. Ėmė kuo tvirčiausiai tikėti, kad visi anie romanų pasakojimai yra teisybė, kad už jų istorijas nebėra tikresnių visame pasaulyje. Tokiu būdu, atsisukus jo galvoje vienam sraigtiui (o gal ir keliems), pats pasijuto turįs tapti riteriu klajūnu.

Pirmiausia jis nušveitė paveldėtus iš prosenelių ginklus, kurie ilgus amžius gulėjo pamiršti, aprūdiję ir apipelėję. Po to nuėjo apžiūrėti savo kuino. Nors šis tebuvo vien oda ir kaulai, jam atrodė pranašesnis net už Aleksandro Didžiojo Bucefalą. Ilgai svarstė, kaip jį pavadinti: "Juk nedera, — kalbėjo sau, — kad tokio garsaus riterio arklys, ir dar toks šaunus, neturėtų kokio garsaus vardo". Pagaliau pasirinko kilnų ir skambų: Rosinantą. (Ispaniškai *rozin* reiškia paprastą arklį, o *ant e* — prieš; vadinasi, kad prieš tai buvęs paprastas kuinas dabar tapo pranašiausiu ir pirmiausiu iš visų pasaulio žirgų).

Pavadinęs arklį tokiu širdžiai mielu vardu, jis nutarė ir sau kokio panašaus pasieškoti. Apie tai bemažstant, praslinko dar aštuonios dienos, ir pagaliau jis nusprendė pasivadinti Don Kichotu. Bet, kaip geras riteris, sekdamas kitų pavyzdžiu, panoro prie savo pridėti dar ir tėviškės vardą. Todėl pasivadino Don Kichotu iš La Mančos; tai, jo nuomone, aiškiai rodys jo gimtinę ir tėvynę, kuriai jis tiek garbės daro, pridėdamas jos pavadinimą prie savo vardo.

Nuvalęs ginklus, davęs kuinui vardą ir

persikrikštijęs pats, jis nutarė, kad trūksta dar vieno dalyko — rasti damą, kurią galėtų įsimylėti, nes riteris klajūnas be meilės — tai tartum medis be lapų ir be vaisiaus, kūnas be sielos. Gretimame kaime gyveno nieko sau sodietė, daugiausia šerianti kiaules. Jai kaip tik ir nutarė suteikti savo svajonių valdovės titulą. Ieškodamas jai vardo, kuris gyvai primintų kokios princesės ar kilmingos senjoros, ryžosi ją pavadinti Dulcinėja iš Toboso; vardas, jo nuomone, skambus, retas ir reikšmingas, kaip ir visi kiti jo sugalvotieji vardai. Aišku, jog buvo pasiruošęs šaukti dvikovon kiekvieną, kuris būtų drįsęs nepripažinti, kad tai gražiausia ir kilniausia iš visų žemės moterų.

Beliaka pridėti porą būdingesnių nuotykių, jam išjojus į pasaulį su prisikalbėtu sodiečiu Sanču Pansa kaip ginklanešiu. Beveik visą pirmąją dieną jojo be nuotykių. Temsiant jo kuinas ir jis pats buvo nuvargę ir mirtinai išalkę. Dairydamasis aplinkui, ar nepastebės kokios užėigos, netoli pakelėje išvydo smuklę. Kadangi mūsų nuotykiautojui atrodė, kad visa, ką jis galvoja ir mato, vyksta pagal jo skaitytąsias knygas, tai, išvydęs smuklę, tuojau palaikė ją pilimi. Todėl per kelis žingsnius sulaikė Rosinantą už pavadžio, laukdamas į kuorą išeinančio sargo, kuris trimitu paskelbtų riterio atvykimą. Tuo metu pasipainiojo kiauliaganys, varantis iš rugienų kiaules. Jis papūtė į ragą, kurio garsan jos susirinkdavo į krūvą, ir Don Kichotui tuo pat akimirksniu pasivaideno tai, ko jis norėjo, būtent, kad sargas skelbia jo atvykimą.

Už dienos kitos keliaudami Don Kichotas su ginklanešiu išvydo trisdešimt ar keturiasdešimt vėjo malūnų. (Dar ir šiandien La Mančos provincijoje Ispanijos lankytojas mato vietomis buvus gausiai pristatyta vėjo malūnų). Don Kichotui pasirodė, kad tai keliasdešimt klaikių milžinų, su kuriais jam lemta susiremti. Paspaukęs pentiniais Rosinantą, lėkė pirmyn ir garsiai šaukė, kad

stotų prieš jį į kovą. Tuo metu pūstelėjo vėjelis, ir didžiuliai sparnai ėmė sukstis, o Don Kichotas, tai matydamas, suriko, jog visai nebijęs gąsdinimui skėryčiojamų jų nors ir milžiniškų rankų. Su tais žodžiais, atsiduodamas visa širdimi savo senjorai Dulcinėjai ir maldaudamas jos paramos šią sunkią valandą, gerai prisidengęs skydu, persvėręs ietį, paleido pilnu šuoliu Rosinantą, šoko ant pirmojo malūno ir suvarė ietį į jo sparną. Bet tuo tarpu vėjas sparnus pasuko taip smarkiai, kad ietis subyrėjo į pagaliukus, o riteris su arkliu išlėkė į orą ir, sunkiai pritrenktas, nuriedėjo tolokai į šalį.

Kitas nuotykis buvo su Mambrino šalmu. Užėjus lietui, Don Kichotas pamatė priešais atjokantį žmogų su žibančiu daiktu ant galvos. Buvo tai kaimo barzdaskutys, kuris, sėdėdamas ant asilo, jojo aptarnauti klientų. O kadangi turėjo užsidėjęs naują skrybėlę, tai, saugodamas ją nuo lietaus, dengė variniu barzdaskučio dubeniu, kuris nušveistas spindėjo. Bet Don Kichotui pasivaideno, kad tai turi būti garsusis legendų supamas maurų karaliaus Mambrino šalmas, brangiavertis ne tik todėl, kad iš aukso, bet ir turintis galią padaryti jo nešiotoją nesužeidžiamą. O ant asilo jojantis barzdaskutys — tai ant palšo žirgo sėdintis riteris, neteisėtai tą šalimą pasisavinęs. Todėl ir čia šoko į kovą, kurios, tiesa, nereikėjo, nes persigandęs barzdaskutys, palikęs asilą ir metęs į šalį dubenį, nukūrė per laukus.

Vėl vieną dieną piemenys varėsi dvi avių bandas. Don Kichotui tai pasirodė esančios dvi priešų kariuomenės, todėl, šokęs į jų vidurį, ėmė su tokiu pykčiu bei narsumu badyti gyvulius ietimi, lyg tos avilės tikrai būtų buvusios jo mirtini priešai. Piemenys ir šeimininkai, variusieji bandą, ėmė rėkti, kad liautųsi, bet, regėdami, jog tai nieko negelbsti, nusirišo nuo juostų svaidykles ir pradėjo sveikinti riterio ausis kumščio didumo akmenimis. Tačiau Don Kichotas nejautė akmenų, o tiktai blaškėsi į visas puses, šaukdamas kariuomenių riterius į dvikovą.

Tuo metu vienas apvalus akmuo pataikė jam į pažastį ir įlenkė du šonkaulius. Pa-

jutęs tokį nelemtą smūgį, jis nusprendė, jog bus jau miręs arba sunkiai sužeistas, ir, atsiminęs, kad turi stebuklingo elekсыro, išsitraukė buteliuką, pridėjo jį prie lūpų ir ėmė pilti gėralą į skrandį. Bet čia suzvimbė ant-ras akmuo ir taip taikliai trenkė į ranką, jog buteliuką sukulė į šukeles, pakeliui nusinešė dar tris keturis dantis, be to, skaudžiai priplojo du rankos pirštus. Pirmasis ir ant-rasis smūgis buvo tokie, jog vargšui riteriui teko nusiristi nuo arklio. Piemenys, manydami jį esant užmuštą, skubiai pasišalino. Po valandėlės Don Kichotas pakilo ir, bijodamas, kad neišbirtų paskutiniai dantys, kairiąja ranka susiėmė burną, o dešine pagriebė už pavadžio Rosinantą ir nusvirdu-liavo pas Sančą Pansą. Matydamas, kaip jo ponas atrodo, ginklanešys praminė jį Liūdnojo vaizdo riteriu, o Don Kichotui tai patiko, nes atsiminė, jog ir kiti riteriai klajūnai paprastai dar turėdavo kokį ypatingą vardą.

Tai, ką Servante aprašė darius Don Kichotą, daro gana nemaža žmonių savo gyvenime, o su jais drauge ne kartą vienokia ar kitokia apimtimi gal ir mes. Ypač jei žvelgsime į savo praeitį, tai ne vienas pamatysime, kad kas mums tuo metu atrodė esant riteriška, dabar pasirodo kaip dalinai ar net ištiesai donkichotiška. O jei taip buvo su praeities dalykais, tai gal yra ir su dabartiniais, kaip ateityje mūsų žvilgsniui atsiskleis.

Esame į La Mančos riterį panašūs, kai, ką nors pasiskaite, tuojau imame už gryną pinigą: teikiamas dalykas mums gal net pasirodo kaip pačios tiesos elekсыras. Ir daug nepergalvoje, užsimetame tai vykdyti. Jam irgi nebuvo tikresnių dalykų pasaulyje už skaitytus savo riterių aprašymuose, ir jautėsi pats turįs tai neatidėliodamas vykdyti.

Vėl esame į jį panašūs kitu požiūriu: kad segame skambius vardus prie nusususių ar atgyvenusių daiktapalaikių. Vysk. Fultonas Sheen yra parašęs knygą *Old Errors and New Labels* — Senos klaidos, naujos etiketės. Tiesiog stebėtina, kaip senos klaidos, seniai solidžiais argumentais sumaltos, tartum kokios piktžolės vėl keroja, tik pava-

dintos naujais, dažniausiai skambiais vardais. Net katalikų inteligentų tarpe gali išgirsti, pavyzdžiui, kad evangelijų istoriškumas kažin ar tikras, kad Kristus kaip žmogus žemėje apsiriko, galvodamas, jog veikia turinti ateiti pasaulio pabaiga... Tokie teiginiai dar mano seminarijos kurse taip svariai buvo priešingų argumentų sulamdyti, kad iš jų, kaip iš Don Kichoto kumelpalaikės, tesimatė vien oda ir kaulai. Bet žiūrėk, dabar tas nususęs kuinas, kur nors ką pasiskaičius, jau kai kuriems pasidaręs imponuojančiu žirgu Rosinantu; ilgus amžius kampe pamesti, apipelėję ir aprūdiję ginklai bešviečią kaip puikūs šarvai.

Analizuokime toliau savo panašumą į La Mančos apakėlį. Prijojus pakelės smuklę, jam tai pasirodė pilies rūmais, o kiaulių piemens ragas — jo atvykimą pranešančiu sargo trimitu. Taip dažnai atsitinka su mumis, kai savo mintyse prijojame kokį nors sumanymą. Jis mums ima vaidintis kaip didinga pilis. Dar gal gauname vieną kitą sveikinimo laišką ar išgirstame savo adresu komplimentą, ir ta, galima sakyti, skerdžiaus birbynė mūsų ausims suskamba kaip trimitas, skelbiantis, kad atvykstanti svarbybė su dideliu indėliu žmonijos gerovei ir net Dievo garbei. Su kokios daugybės žmonių sumanymais taip yra atsitikę! Jei pažvelgsime į savo pačių praeities planus, gal irgi rasime panašumo.

Sau ginklanešiu Don Kichotas pasiėmė ant asilo jojantį sudribusį avingalvį kaimietį Sančą Pansą. Mes kartais galvojame, kad tokia ir tokia priemonė padės puikiai atlikti darbą, kad be jos negalima apsieiti, o vėliau pasirodo, kad ji nedaug kuo tesiskiria nuo ano Don Kichoto palydovo.

Riteris klajūnas iš La Mančos reikalavdavo kiekvieną susitikimą pripažinti, kad jo širdies dama Dulcinėja yra gražiausia ir kilniausia iš visų žemės moterų, o kas to nedarėdavo, tuojau būdavo iškviečiamas į dvikovą. Tai puikus mūsų veidrodis, nes taip dažnai elgiamės su savo nuomone. Laikome ją visų teisingiausia, iš tikrųjų pačia tiesa, ir tuojau kviečiame į dvikovą kiekvieną, ku-

ris galvoja kitaip. Ar mums nėra pasitaikę, kai nuomonę dėl svarių argumentų pakeičiame, jei esame nuoširdūs, kad turėtoji, kurią anksčiau laikėme gražiausia Dulcinėja, pasirodo tebusi vien paprasta kiaulių šėrike?

Pasvarstykite tariamus priešus, kurie Don Kichoto pasimaišiusiam protui atrodė tikri. Paimkime keletą tokių tariamų priešų, su kuriais mes gyvenime kartais kovojame. Viena, kaip mename, jis ėmė badyti niekuo nekaltas avis, kurių kaimenė jam pasirodė esąs priešų būrys. Ar ne taip mes dažnai elgiamės su savo broliais ir sėserimis Kristuje? Jie yra Viešpaties ganyklos avys, kiekviena jam brangi, jo krauju atpirkta, jo kūnu penima. Bet dėl to, kad vienoje ar kitoje vietoje turi šiurkščios vilnos, ar savą būdą būti žolei, skirtingą nuo mūsų, ar yra neatsargiai, nors skaudžiai mums užmynusios, badome jas savo liežuviu ietimi arba bent galvoje smegenimis ir širdyje jausmais.

Toliau, Don Kichotas stoji į kovą su vėjo malūnais. Tokio kovojimo iliustracijų žmonėse galima rasti ypatingai apščiai. Apširibokime dviem pavyzdžiais iš dabartinės krikščionijos gyvenimo. Dalis krikščionių šiandien nepripažįsta paskutinio Bažnyčios suvažiavimo nutarimų; boikotuoja dabartinės Mišias, nes tokios esančios netikros, galiojančios ir galinčios galioti tik Tridento; nepaiso, kas dabar išeina iš Vatikano, dargi žvelgia į tai su dideliu įtarimu, nes ten, įskaitant ne vieną kardinolą, pasidaręs masonų lizdas; vienintelis keliarodis orientavimuisi šiuo metu esą tai, ką Dievo Motina apreiškia įvairiems regėtojams. Į visa tai žiūrėtina kaip į donkichotišką kovimą su vėjo malūnais. Ir paskutinio Bažnyčios suvažiavimo nutarimai, ir šiandieninių apeigų Mišios bei kiti sakramentai, ir dabartinis Kristaus vietininkas su Šv. Sosto aparatu yra normalūs malūnai teikti Dievo tautai miltų, duonos. O aniems žmonėms jie vaidenasi esą priešiški milžinai.

Ultramodernieji, atvirksčiai, priešiškomis akimis žvelgia į tai, kas galiojo (bet dabar pagal juos jau ne) kaip tradicinės vertybės. Todėl jiems geri tik nauji aiški-

nimai teologijoje, nauji keliai pamaldose, asketikoje ir kitose srityse. Kas sena, su tuo žmonių galvoje reikia kovoti.

Tokių pavyzdžių iš kovojimo su vėjo malūnais kiekvienam ateis į galvą ir daugiau. Ar ne kovą su vėjo malūnais veda marksistinis komunizmas, regintis Dieve ir religijoje žmogaus pažangos priešą?

O kiek žmonių panašūs į Don Kichotą savo siekimais, ir ar jiems neišeina kaip mūsų riteriui klajūnui, užuot auksinio Mambrino šalmo, laimėjusiam vien barzdaskučio dubenį? Regi jie didelius turtus, krūvas laimės pasaulio blizgučiuose, neleistinoje fizijoje meilėje, ar trunkymesi, ar žmonių garbėje, ar žemės galioje, ir šoka, kaip Don Kichotas, paspaudęs Rosinantą pentiniais, jų sau laimėti. Bet kai pasiekia, ko geidė, netrunka pamatyti, koks tas laimikis apgaulingas.

Įsmeigęs ietį į malūno sparną, Don Kichotas su arkliu išlėkė į orą ir, sunkiai prirenktas, nusivoliojo į šalį. O kitoje kovoje, kaip mename, taip gavo akmenų į šonkaulius, į burną, kur išbyrėjo pusė dantų, ir į ranką, laikiusią gėrimui buteliuką balzamo, kurioje skaudžiai priplojo dar du pirštus, kad dėl savo išvaizdos buvo pramintas Liūdnojo vaizdo riteriu. Šiuo paskutiniu metu panašumu galime savo svarstymą uždaryti. Visoje prigimtyje, įskaitant mūsų gamtinę ir antgamtinę, galioja taisyklė, kad kas veikiama prieš tos prigimties dėsnius, ar tai būtų daroma sąmoningai ar nesąmoningai, visada anksčiau ar vėliau atsikeršija. Todėl ir kai donkichotiškai elgiamės, susilaukiame panašių padarinių, kaip čia minėti paskutiniai: kad užkabinti tos Dievo santvarkos dėsniai smagiai vožia mums atgal. Subyra tada į šukeles ir indas su mūsų tariamu tiesos balzamu. Tų prigimties dėsnių apkuliti, daromės tikrai liūdno vaizdo riteriais. O angelams ir šventiesiems danguje, taip pat protingiems žmonėms žemėje mes jau ir prieš tas pasekmes darome liūdną arba liūdnamai juokingą vaizdą. O piktoji dvasia iš mūsų donkichotiškumo gal daugiausia turi sau pikto džiaugsmo.

AUDRONĖ UTARA

ATLEISK, MAN MAMA!

*Atleisk man, mama, kad per greit užaugau,
Kad vis rečiau beužsuku namo.
Ar ten mane dar visos kertės saugo?
Ar man bent kiek dar liko šilumos?*

*Mano vaikystė jau seniai suskilo,
Susmigo visos šukės paširdin.
Paimk mane ir išsivesk į tylą,
Į šiltą naktį didelėm akim.*

*Priglausk mane, kaip didelę, kaip mažą,
Aplėbk šilta šventadienio skara,
Ir pažiūrėsim abi, kaip auga medžiai,
Kad atminty tau likčiau tik gera.*

SĖJĖJAS IŠĖJO SĖTI. . .

Buvusi SIBIRO TREMTINĖ

Kai Tu ateini su sėkla prie mano dirvos, kas atsitinka su grūdu, kritusiu iš Tavo rankų? Erškėčiai nusmelkia prasikalusį daigą, ir jis miršta dėl dirvos kietumo? Dieve, Tu matai mane. Su ilgesiu laikiu Sėjėjo. Ir kai ateini, mano širdis skamba lyg varpas. Sakau Tau daug gražių žodžių ir pažadų — ne visada protingų, bet nuoširdžių. Daug ko noriu, daug kam ryžtuosi. Paskui, Viešpatie, kas apvagia mano širdį! Įsijungiu į dienos ir darbų triukšmą, o sėkla miršta, nedavusi vaisių. Ir mano širdis lieka lyg žemė gruodyje — šalta ir be gyvybės.

Betgi Tu savo rankoje laikai ne tik sėklą. Ir dirva Tavo valioje. Mačiau — pavasario audra užplūsta žemę. Atrodo, kad ji ardo ir griaua. Toji pavasario audra man yra Tavo gailestingumo ir galios simbolis. Tai kas, kad širdis lyg žemė gruodyje — be giesmės ir žydėjimo. Kai Tu siūsi savo audrą — šviesą ir ugnį — prieš mano valią, net man nežinant, dirva bus paruošta sėklai.

Dieve, Tu negali norėti, kad dirva visada liktų akmenuota ir bevaisė. Bet kokia kaina paruošk ją žydėjimui. Jei reikia, palaisyk ją mano širdies krauju ir ašara, tik tegul ji neša derlių.

ĮSPŪDŽIAI IŠ “LAIŠKŲ LIETUVIAMS” KELIONĖS (VIII)

GUNDA KODATIENĖ

VYKSTAME Į SAN SEBASTIAN, liepos 17 d.

Papusręčiąvę tuoj skubame į autobusus. Reikia nuvažiuoti 460 km į šiaurę — baskų sritį, Guipuzcoa provincijos sostinę. Geras autobusas, dar geresnis šoferis, o ir mūsų visų nuotaika pakili. Kalnuotos apylinkės, vingiuoti keliai, su jais ir mūsų mintys bėga vis kitu kelio vingiu. Kaip gera atsipalaiduoti nuo namų, nuo visų rūpesčių ir būti tik vis daugiau norinčiu pamatyti ir sužinoti turistu. Gal kartais ir atsibostam vadovei su savo nuolatiniais klausimais, bet ji į viską mandagiai atsakinėja.

Mūsų dainininkės Aldona ir Dana vėl mus džiugina dainomis. Joms pritaria Kazys, lūpomis ir pirštais puikiai valdydamas Madride nusipirktą naują muzikos instrumentą. Jos mums sudainuoja Ispanijoje sukurtą savo dainą:

Ačiū mūs vadovams,
Ačiū jums visiems
Už praleistą laiką
Pasakų kraštuos.

Tiek daug atminimų
Ir labai gražių
Pasiliks širdyse
Dar ilgai, ilgai...

Toks gamtos gražumas,
Tiek gražių vaizdų,
O kalnų aukštumas
Stebina visus.

Svetimaj šalelėj
Aš akis ganau,
Bet širdis vis ieško
Tėviškės brangios.

Vieno mes maldaujam
Nuoširdžiai, karštai —
Dieve Visagali,
Išklausykite mus —

Dar išvyst kraštelį
Mėlyno dangaus
Ir išgirst giesmelę
Graudžią Lietuvos.

Savo dainele sušadino ir mūsų jausmus, kiekvieno savaip išgyventus, pamačius šiuos įdomius, istorinius, su didinga praeitimi kraštus. Drauge sužadino ir gražiausius savo krašto prisiminimus ir mūsų nuolatinės svajones kuo greičiau susilaukti savo kraštui laisvės.

Mūsų svajonėms išblaškyti Vladas pasakė porą anekdotų, atsivežtų iš Lietuvos. Visus smagiai prajuokino.

Privažiuojame Burgos miestelį. Gražios, medžiais apsodintos alėjos, daugybė įvairiaspalvių žydinčių gėlių, suolai poilsiui. Plačiuose miesto šaligatviuose pristatyta mažų gelsvos spalvos staliukų su kėdėmis. Žmonės sėdi, poilsiauja, gaivinasi gėrimais.

Išlipame pažiūrėti italų architektų statytos 15-16 šimt. renesanso stiliaus katedros, kurioje nemaža ir gotikos. Pagrindinis labai įspūdingas altorius baroko stiliaus baigtas statyti tik 17 šimtmečiu. Tiek pagrindiniame altoriuje, tiek ir sienų nišose skulptūros pusiau bajerlefinės, didžiulės ir labai įspūdingos, priišančios žiūrovą susimąstyti. Ypač išsiskiriančios ir atmintinos buvo tos, kur Kristus eina tarp minios ir neša kryžių; kita, kur Kristus jau kabo ant kryžiaus tarp dviejų piktadarių, o apačioje Marija, apaštalai ir kiti; neužmirštas ir Kristaus prisikėlimas, o taip pat ir į dangų žengimas. Neturėdami daug laiko, tik skubėdami aplink apėjome. Matėme ir daug sarkofagų, papuoštų gražiausiomis skulptūromis.

Kadangi jau buvo pietų laikas, tai sustojome gražiame restorane ir pavalgėme tikrai ispaniškus pietus. Pirmiausia atnešė ryžių mišinį su vėžiukais, geldinėmis sraigėmis ir kitais priedais. Vieni valgė pasigardžiuodami, kiti knaisiojo... išmesdami sraiges ar net tuos mažus vėžiukus, kurių akys, rodos, žybčiojo... Žinoma, atnešė ir mėsos mišinio, kurį visi skaniai valgė.

Važiuojame toliau San Sebastian link. Visur labai geri keliai, net per kalnus yra trys linijos — lengva prasilenkti. Privažiuo-

jame Pirenėjų pakalnę. Labai miškinga: auga didžiulės pušys, ąžuolai, riešutai ir kiti medžiai. Matome Pirenėjų kalnus, kurie taip pat labai miškingi. Jų viršūnės apdengtos sniegu. Sutinkame daugybę jaunuolių, lenktyniaujančių dviračiais. Prieš pat San Sebastian pravažiuojame daug tunelių.

Privažiuojame visai prie Biscay įlankos, tik 12 km nuo Prancūzijos. Atsirandame kalnų apsuptame labai savotiškame San Sebastian mieste, baskų sostinėje. Kadaisė čia yra buvusi tik mūru apsupta tvirtovė. Vėliau prie jos prisistatė miestas, kuris dabar turi per 150.000 gyventojų. Miestas senoviškas, namai 6-10 aukštų, pilna aikščių, daug gėlių, daugybė vaikščiojančių ir ant suoliukų poilsiaujančių žmonių. Apsistojome visai prie įlankos esančiame *Maria Christina* viešbutyje. Matyti, kad viešbutis buvęs labai prašmatnus. Dabar jo brangūs baldai ir puikūs kilimai jau apnešioti — tik didingos praeities likučiai. Bet svečių kambariai patogūs, geri. Puikus vaizdas iš balkono. Čia pat įlanka, toliau kalnai.

Nusileidome žemyn, išėjome pasivaikščioti. Vandenis supa akmenuotos pakrantės. Krantai sutvirtinti cementu ir dar apsupti metaline tvorele. Ilgiausias tiltas, ant kurio pilna žuvininkų su įleistomis meškerėmis. Matėme ir mes daug žuvelių, nardančių tarp akmenų. San Sebastian yra svarbus žuvininkystės centras. Jis pasižymi ir labai geru klimatu. Nuolat pučia vėjas nuo įlankos, tad ir karštesnėmis dienomis nėra per daug karšta. Kai Madride pasidaro per karšta, nuo liepos 20-tos iki spalio i-os dienos Ispanijos valdžia persikelia į čia. Mieste visada daug turistų, nes čia vieni iš geriausių Europoje paplūdimių. Daug yra gerų viešbučių, restoranų, krautuvių ir net naktinių klubų.

Mes čia užsukame ir sustojame tik pernakvoti, tai nebuvo laiko artimiau su miestu susipažinti, galėjome tik šiek tiek pasidžiaugti gražia aplinka. Valgėme baskų paruoštą puikią vakarienę savo viešbutyje: šviežia žuvis, puikus jautienos kepsnys, dideli geltoni obuoliai, apelsinai, bananai. Tai buvo ir skanu, ir jau per daug.

Šios dienos tikslas — Prancūzija, kuri visai čia pat, tik už 12 km, ir josios stebuklinga vieta Liurdas — už 200 km. Atsisveikiname su simpatinga Ispanija. Privažiuojame tarptautinį tiltą. Ispanai, išleisdami iš krašto, atėję į autobusą, patikrina mūsų pasus, koks patogumas! O prancūzai — dar geriau: pervažiavus tiltą, visai netikrina mūsų dokumentų, tik automatu patikrina autobuso tanko alyvą, kurios negalima per daug įsivežti.

Pradedame stebėti kraštą. Graži, kalnuota panorama. Gražios ir tvarkingos pakelės sodybos. Matome vienkiemių ir kaimais susisipietusių baltų, mūrinių, raudonais stogais namų. Daug medžių, žalumos, begalės žydinčių gėlių. Ypač daug auginama hortenzijų. Laukuose vešlūs kukurūzai, vynuogės. Prie sodybų matyti daržovių laukai, ganosi karvės, avys. Visur pirmos rūšies keliai, apsodinti medžiais, kai kur tiesiog kaip alėjos.

Pagaliau privažiuojame Liurdą, esantį Pirenėjų papėdėje, 410 m nuo jūros lygio. Seniau čia buvusi tik sena pilis, Pirenėjų muziejus ir vyskupo rezidencija. Po Marijos apsireiškimo išaugo į miestelį su 29.000 gyventojų.

Gavės upelio krante, *Massabielle* uolos įdubime, gausios, neturtingos Soubirous šeimos keturiolikmetei pamaldžiai mergaitei Bernadetai 1858 metais apsireiškė Švenč. Mergelė Marija. Iš viso ji pasirodė 18 kartų. Ji pakartotinai pabrėžė atgailos ir maldos reikalą už nusidėjėlių atsivertimą. Vieno regėjimo metu ištryškęs šaltinis, kuris vėliau per parą pradėjo duoti 12.000 litrų vandens. Marija, regėtojos triskart prašoma, pasisakė ir savo vardą: "Aš esu Nekaltas Prasišėjimas". Vietos vyskupo sudaryta komisija įvykius tyrė trejus metus ir 1862 m. paskelbė apsireiškimus esant tikėtinus. 1864 m. pasirodymo vietoje, pagal regėtojos nurodymus, buvo pastatyta skulptoriaus Fabischo pagaminta Marijos statula. 1876 m. pašventinta virš *Massabielle* uolos pastatyta gotiško stiliaus bažnyčia. O žemiau jos 1883 - 1901 m. pastatyta Rožinio bažnyčia.

Minių minios pradėjo plaukti į Liurdą iš viso pasaulio, ir sveiki, ir ligoniai. Šv. Sostas iki 1923 m. dėl apreiškimo nepasiskakė. Tačiau popiežiai jų tikrumą ne kartą yra pabrėžę. 1925 m. Bernadeta paskelbta palaimintąja, o 1933 m. — šventąja.

Pirmasis, pavartojęs šaltinio vandenį, praregėjo ligonis 1858 m. Vėliau iki 1861 m. staigių pagijimų buvo apie 100, iš jų 15 pripažinta tikrais stebuklais. Paskui kasmet įvykdavo šimtai ir tūkstančiai pagijimų. Nuo 1882 m. ligonius ir pasveikusiuosius tiria nuolatinis gydytojų biuras. Ligoniai pagyja šaltinio vandens voniose, arba melsdamiesi apsireiškimų vietoje, arba procesijų metu, laiminant Švenčiausiuoju Sakramentu.

Tik įvažiavus į Liurdą, apėmė savotiškas jausmas. Paprastas miestelis, tik kelių aukštų namai, ne per plačios gatvės, bet visos užplūdusios žmonių. Tiek keliauninkų, šios šventos vietos lankytojų! Įvažiavome į patį centrą ir buvome apgyvendinti *Gailia ir Londres* viešbutyje *Bernadette Soubirous* gatvėje, tik 5 min. pėsčiomis iki šventosios vietos, kur pasirodė Marija. Čia, tokia žmonių antplūdyje, visai nesitikėjome gauti tokį gerą, modernų viešbutį ir tokioje geroje vietoje. Buvome be galo laimingi.

Šiek tiek apsitvarkę, po pietų dalyvavome ligonių palaiminimo pamaldose, kurios čia vyksta nuo 1887 m. kasdien tarp balandžio 1 ir spalio 31 dienos, kada Liurdas pilnai veikia. Į didžiulę Bazilikos aikštę privažiavo su vežimėliais šimtai įvairiausių ligonių, invalidų, suėjo tūkstančiai maldininkų iš viso pasaulio. Puikaus choro giesmės sklido po visą aikštę, atžygiavo bažnytinių ir valstybinių vėliavų procesija. Matėme ir Amerikos vėliavą.

Graudu darėsi stebėti tuos visus nelaiminguosius, ir ne tik vežimėliuose... Mačiau aklus jaunuolius su baltomis lazdelėmis, jaunus vyrus su drebančiomis kojomis ir rankomis ir daug kitų nelaimingų, gal kare nukentėjusių, gal šiaip nelaimingai susirgusių. Ir ko pati išdrįščiau prašyti, kai reikia tik dėkoti... dėkoti... kad dar ant savo kojų stoviu ir viską galiu matyti, kad turiu galimybę šią šventą vietą aplankyti. Kiek tų

Šv. Bernadeta Soubirous

ligonių čia pasveiko — nežinau. Bet jei ne fiziškai, tai dvasiškai tikrai daugumas čia pasveiksta.

Vakare 9 val. vykome į naktinę procesiją su žvakėmis. Ir ši procesija čia vyksta kasdien Liurdo "sezono" metu nuo 1872 m. Už bazilikos aikštės vėl rinkosi, rikiavosi šimtai invalidų, ligonių su vežimėliais. Kiekvieną vežimėlį aptarnavo 2 žmonės: vienas traukia, kitas stumia. Juos aptarnavo seselės arba šeimos nariai.

Ligoniai įvairiausio amžiaus, buvo matyti ir vaikų. Išsirikiavus ilgai vilkstinei vežimėlių, rikiavosi minių minios iš viso pasaulio. Daugumas turėjo savo tautų ar valstybių užrašytus vardus. Juos nešė iškėlę. Mūsų grupė ėjo paskui Vlado nešamą iškeltą lietuvišką vėliavėlę. Kiekvienas turėjo ilgą žvakę, kuri buvo uždegta ir įdėta į tulpės formos kartonėlį, kad nebūtų vėjo užpūsta.

Giedodama giesmes, iš lėto judėjo tūkstantinė minia, kol visi suėjo į Bazilikos

aiškė. Ir tas suėjimas buvo toks meniškas, lyg gyvačiukės formos raitymasis, kol užpildė visą aikštę. Mėgstamiausia ir populiariausia giesmė buvo *Ave Maria*. Tai oficiali Liurdo giesmė, kurią kiekviena grupė giedoja savo gimtąja kalba. Ir mes, žinoma, giedojome lietuviškai. Įvairių kalbų žodžiai liejosi į tą pačią melodiją. Mudu su vyru buvome palipę aukščiau ir matėme iš viršaus tą nepaprastai įspūdingą vaizdą, kurio negalima aprašyti, gali tik pajusti, ten būdamas. Kai minia, kartodama tos giesmės žodžius, iškeldavo aukštyn žvakutes, tamsoje atrodė, lyg ugnimi žeruoantis žydinčių tulpių milžiniškas, nesibaigiantis sodas. Procesi-ja tęsėsi pusantros valandos su viršum. Grįžome į viešbutį apie 11 val.

Sunku buvo tą naktį užmigti, nes įspūdziai buvo stipresni už miegą. Ausyse vis teskambėjo įspūdinga Liurdo giesmė Marijai:

Skaisčiausia Marija,
Tu mūsų viltis.
Tau meile liepsnoja
Kiekviena širdis.
Ave, ave, ave Marija...
Tu trokšti man laimės
Ir Dievui garbės,
Šlovė tavo vardui
Per amžius skambės.
Ave, ave, ave Marija...
Laimingas, kas myli
Mariją karštai,
Užtars ji pas Dievą
Priglaus amžinai.
Ave, ave, ave Marija...

• Pasaulyje dar yra apie 20 milijonų raupsuotųjų. Pirmieji kovotojai su raupsų liga trečiojo pasaulio kraštuose yra krikščionių misininkai.

• Indijos prezidentas Singh krikščionims skirtame Naujų metų sveikinime pabrėžė, kad krikščionybė, skelbdama visuotinę meilę ir ugdydama gėrį, didžiai pasitarnavo žmonijai. Prezidentas su ypatingu dėkingumu prisiminė krikščionių misininkų darbą, ypač jų pagalbą vargstantiems, ligoniams, analfabetams. Indijos prezidentas nėra katalikas, tačiau Kaldėjų vidurnaktį nuvyko į katalikų katedrą ir dalyvavo pamaldose.

Širdies maloningumas

Elizabeth Byrd

Prieš keletą metų, man bekeliaujant Škotijoje, stambaus sudėjimo kaimietė, sėdėjusi šalia manęs autobuse, paklausė, kodėl aš — amerikietė panorusi keliauti Škotijos šiaurėj viduržiemį, kai orai blogi.

Atsakaiu, kad tokie žiemos orai man kaip tik patinka ir kad renku medžiagą istoriniam romanui. Susitikimai ir pasikalbėjimai su tos apylinkės žmonėmis man padeda įsigilinti į jų gyvenimo būdą ir papročius, kurie, kaip atrodo, per keturis šimtmečius mažai tepasikeitė.

Tuomet moteris pakvietė mane pas save pernakti. "Mūsų namukas mažas, bet šiltas, o jūsų draugystė man būtų labai maloni, ypač vyrui nesant namie; mat jis išvykęs į turgų".

Kai pasiekėme jos namus, smarkiai lijo. Namas buvo statytas iš akmens, nelabai dailus, prisišlijęs prie niūraus šlaito. Šunės išbėgo mus pasitikti, ir ponias McIntoch įvedė mane į labai švarų, bet nebe naujais baldais apstatytą svečių kambarį.

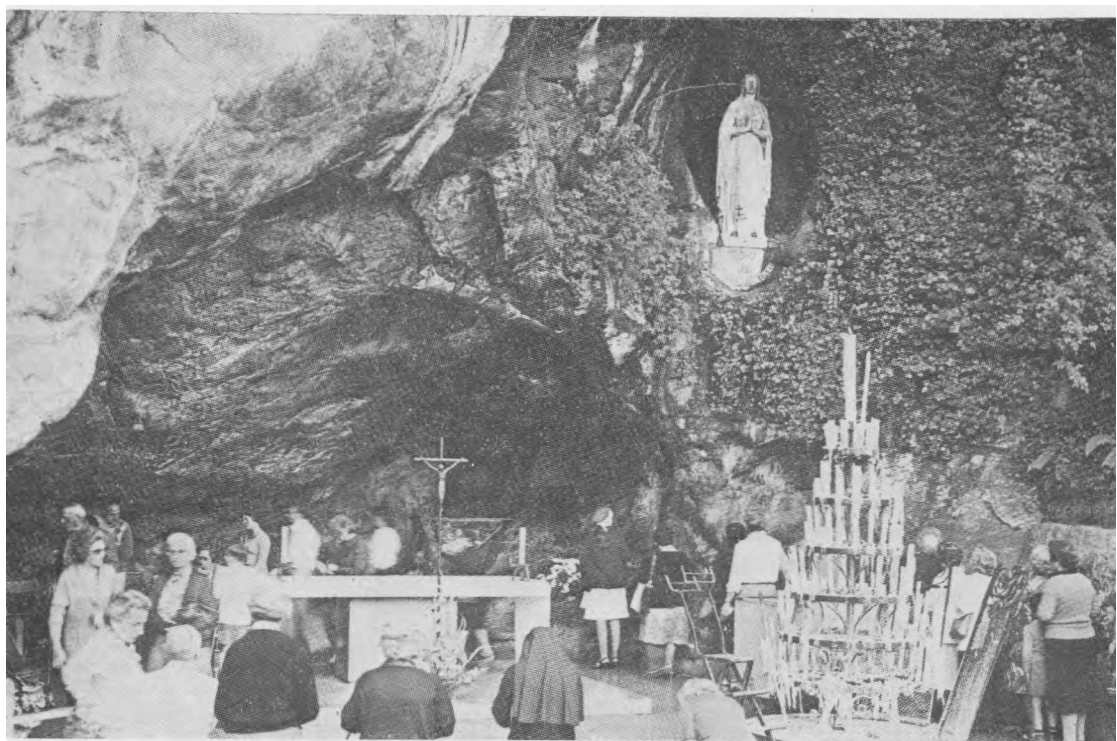
Staiga šviesos sumirkčiojo ir visai užgeso. "Elektros nebėra", atsiduso ji ir uždegė žvakes. Bekuriant ugnį židinyje, kažkas pabeldė į duris.

Duris atidarius, vidun įėjo berniukas. Jam pasitraukus arčiau ugnies, pamačiau, kad tai buvo apie 12 metų vaikas, gerokai luošas.

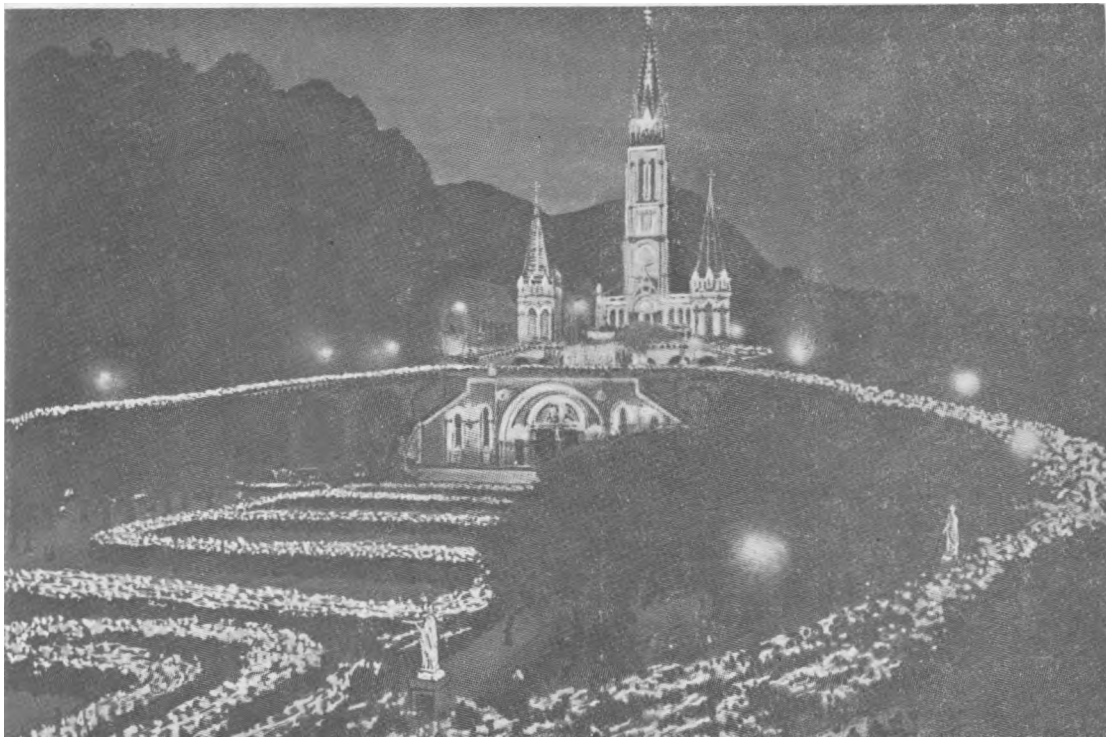
Atgavęs kvapą, jis kreipėsi į mano globėją: "Tėvas bandė jums skambinti, bet jū-

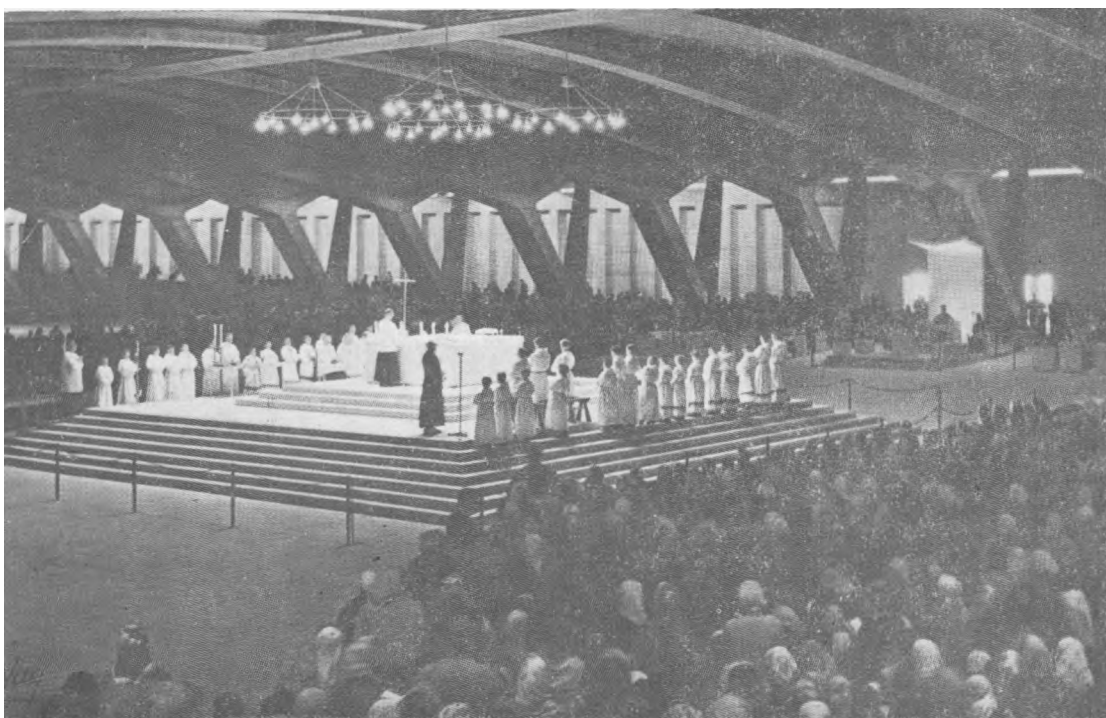
Liurdo bazilika.

Marijos apsireiškimo vieta Liurde.

Naktinė žvakių procesija Liorde.

Pamaldos žemutinėje Liordo bazilikoje.

sų telefonas nebeveikia. Tai aš atėjau pasižiūrėti, ar čia pas jus viskas tvarkoj”.

”Ačiū, Jonai”, padėjo ji ir mus supažindino. Vėjas stiprėjo. Jis siautė ir spiegė, smarkiai daužydamas langines. Aš prasitariau, kad ši audros drama man labai patinka.

”Ar jūs nebijote?” teiravosi Jonukas.

Buvau besizįojanti sakyti, kad ne, bet ponias McIntoch greitai davė tokį atsakymą, kuris kiekvienam berniukui galėtų būti malonus: ”Žinoma, kad bijom! Mes abi audros labai išsigandusios. Bet dabar, kai turime vyrą namuose, ne taip baisu”.

Valandėlę kambaryje buvo tylu. Tuomet Jonukas pakilo. ”Matau, kad čia viskas gerai”, tarė jis ir labai oriai iššlubavo pro duris.

Net praėjus kelioms savaitėms, šio atsitikimo negalėjau užmiršti. Kodėl aš neatsakiau į jo klausimą su tokiu jautrumu, kaip ponias McIntoch? O kaip dažnai praeityje — savyje paskendus — buvau neįautri kito reikalams...

Permaščiusi praeitį, supratau, kaip dažnai šitokios dosnios ir maloningos širdys man pagelbėjo. Kaip dažnai žodžiu ar veiksmu jos kėlė mano dvasią. Jaunai esant, mano mama daug kartų tokiu būdu man padėdavo.

Vieną popietį ji ruošėsi priimti svečius, o aš — septynerių metų mergaitė — norėjau padėti. Išbėgusi laukan, priskyniau puokštę pienių ir atnešiau jai. Ne viena mama turbūt būtų padėkojusi už tas piktžoles ir įmerkusi jas pieno butelin virtuvėje. Mano mama įmerkė pienes pačioje gražiausioje vazoje ir pastatė ant pianino tarp dviejų aukštų žvakidžių. Ji net nemėgino aiškinti svečiams apie mažosios Betty gėles. Dabar, kai tik pamatau gėles kuriose nors vaišėse, tuoj prisimenu, kaip didžiavausi, žinodama, kad mano skintas pienes mama brangino daugiau negu rožes ir pastatė jas pačioje garbingiausioje vietoje.

*

Tokia širdis greitai pagauna ir gerai supranta kitų jausmus. Vieną vakarą tai turė-

jau progos pastebėti savo paauglio brolio elgsenoje. Šokių metu jam krito į akį, arti sienos bestovinti, nedrąsi, nelabai graži gimnazistė. Ji stovėjo tenai prie sienos, ir niekas nekrepė į ją net mažiausio dėmesio. Mano brolis labai mergaitę užjautė ir pakvietė šokti. Tuomet atsitiko nedidelis stebuklas. Mergaitė pasijuto tokia laiminga, kad visa švytėjo, ir tuo metu buvo beveik graži! Greitai kitas berniukas pakvietė ją šokti, ir taip tą vakarą ji praleido šokdama beveik kiekvieną šokį.

Maloninga, kitus atjaučianti širdis niekada nėra per daug užimta. Kartą girdėjau draugus pasakojant apie mažą berniuką, kuris labai mylėjo savo apsitrynusį vienakį meškiną. Kai berniukui reikėjo padaryti nedidelę operaciją ir jį paguldė ligoninėn, vieną rytą chirurgas įėjo jo palaton. Vaikas gulėjo, apsikabinęs meškiną. Slaugė norėjo paimti iš jo žaislą, bet daktaras sulaikė. ”Palik meškiną, — prašneko jis rimtu balsu, — meškinui taip pat reikia dėmesio”.

Kai po operacijos berniukas išsibudino, meškinas gulėjo patogiai įsitaisęs ant pagalvės, ir toji vieta, kur jam trūko akies, buvo dailiai aptvarstyta raiščiu.

*

Kiekvienam iš mūsų yra daug progų panaudoti šį talentą.

Neseniai, mums su drauge apsipirkinėjant itališkame Niujorko miesto kvartale, ji stebėjo aštuonerių metų berniuką, padedantį tėvui pardavinėti daržoves. Pardavęs vienai moteriškei daržovių, jis norėjo paimti iš jos pinigų. Pirkėja nekrepė dėmesio į vaiką, bet pinigų įteikė jo tėvui. Mažoji berniuko šypsena dingo, pečiai nusviro. Mano draugė suprato, kad turi kaip nors atitaisyti vaiko nuotaiką ir pasitikėjimą saviimi. Ji pasišaukė jį ir, išsirinkusi pomidorų, padavė įdėti daržoves maišelin. Kai po to padavė vaikui dolerį, sekundę kitą jis lyg dvejojo beskaičiuodamas. Pagaliau visas nušvites atidavė reikiamą grąžą. ”Labai ačiū, — tarė ji, — aš nebūčiau galėjusi visko taip greitai suskaičiuoti”.

”Tai menkniekis”, atsakė jis, žiūrėdamas į tėvą. Tačiau tai nebuvo jam menknie-

Kuraičio palikimas lietuvių šviesuomenei (V)

(Atsiminimai ir įvadas į jo mąstymą)

Vytautas Bagdonavičius

17. KURAIČIO FILOSOFAVIMO NUORODOS

Galbūt geriausia Kuraičio filosofiškas charakteris išryškėja iš šešių punktų, kuriuos į savo programą yra įsirašę katalikai filosofai. Tuos punktus Kuraitis yra paskelbęs savo straipsnyje "Iš šių dienų filosofijos judėjimo" (Logos, 1923, 1-2 nr., 168 psl.). Į juos čia pažvelkime.

"1. Sunaudoti kuo labiausiai senovės ir viduramžių filosofiškos tiesos versmes, kuriomis ypač yra Aristotelio ir Tomo Akviničio raštai.

2. Visada atsiminti, kad filosofijos autoritetai tiek teturi reikšmės, kiek jos turi jų argumentai.

3. Ne ignoruoti, bet gerai stengtis pažinti kaip senesniųjų taip ir šių laikų bei priešingų srovių filosofiją, su džiaugsmu priimant, kur tik galima, juose užtiktas tiesos elementus.

4. Būtinai turėti nuolatinį kontaktą su istorijos, observacijos ir eksperimento mokslais bei jų pažanga, ypač visados patikrinant teorines pažiūras patyrimo duomenimis.

kis. Ir taip mes visi keturi stovėjome gatvėje, besišypsodami vienas kitam ir džiaugdamiesi šia, draugės sukurta, situacija. Tokia maloninga širdis ne mažina, bet apsaugo ir kelia kito asmens savigarbą.

Išvertė D. S.

5. Būti visuomet pasiryžusiam atsisakyti to ar kito savo sistemos punkto, jei šiokiu ar kitokiu būdu paaiškėtų jį rymant ant klaidingo pamato.

6. Palaikyti normalų ryšį su kitomis kultūrinio gyvenimo sritimis".

Tai yra nuorodos, po kuriomis galėtų pasirašyti kiekvienas į filosofinį darbą objektyviai žiūrintis filosofas. Šie nuostatai ne tiek apriboja ar varžo bet kurį filosofą, kiek greičiau jį skatina ir įpareigoja būti savo pašaukimo aukštumoje.

Daugumas šių Kuraičio nuostatų mums yra pažįstami iš ankstesnių jo pasisakymų. Nauji bruožai, kurie šiuose nuostatuose iškyla ir kurie verti dėmesio, yra dėmesys istorijai ir kitoms kultūrinio gyvenimo sritims. Jie verti dėmesio dėl to, kad dažnai filosofų yra apleidžiami. Taip tomistinės filosofijos atstovai, gerai pasisavinę tiesos tvirtumo idėją, yra linkę nekreipti dėmesio į kintantį žmonijos gyvenimo pobūdį, būtent į istorinę realybę. Iš tikrųjų tie, kurie neįvertina istorinio kintamumo, dažnai absoliutinėmis tiesomis laiko tas, kas yra tik vieno kurio nors kultūrinio laikotarpio padaras, ir jas gina kaip amžinai galiojančias tiesas.

Taip pat yra geras Kuraičio paskatindamas filosofui neatsiriboti nuo kultūrinio gyvenimo sričių. O tokio atsiribojimo pavojus yra realus daugeliui dvasingų žmonių. Jie, susitelkę mąstymui, dažnai pasiduoda pagundai nekreipti pakankamo dėmesio į tai, kas vyksta kultūriniam gyvenime.

18. KURAITIS, SUGRETINTAS SU KANTU

Kuraitis skatino filosofus domėtis ir studijuoti modernius filosofus, nors ir kritiškai juos vertinant. Tai, ko jis mokė, darė ir jis pats. Jis daug dėmesio kreipė į ryškiausius naujesniųjų laikų filosofus: Kantą ir Hegelį. Ir mums verta į juos atkreipti dėmesį, norint geriau pažinti patį Kuraitį. Žinoma, negalime čia pateikti pilnesnio šių dviejų filosofų vaizdo, turime tenkintis tik apgraištomis padaryta apžvalga, remiantis paties Kuraičio pastabomis. Iš šio sugretinimo tikimės pažinti, koks yra žmogus Kantas, Hegelio ir Kuraičio supratimu.

Pradėkime nuo Kanto. "Pagal Kanto mokslą, mes niekadoms nežinome ir negalėsime niekadoms sužinoti, kaip daikto realybė savyje atrodo, bet tik kaip ji reiškiasi, perėjusi per mūsų pažinimo aparatą. Mokslinis pažinimas yra galimas, bet tik tokio žmogiško reliatyvaus tikrumo ribose. Metafizika, kuri pretenduoja teoriniu protu pasiekti už tų ribų tikrą realybę, yra negalima kaip mokslas. Ji yra ne kas kita, kaip naivaus savo ribų neįsisąmoninusio galvojimo iliuzija" (Logos, 1936, 65 psl.).

Šitokiais žodžiais Kuraitis aptaria Kanto filosofiją. Iš šios aptarties aiškėja, kad Kanto žmogaus filosofškumas yra labai ribotas. Objektivi filosofija jam yra negalima (Logos, 1925, 164 psl.). Tuo būdu, pasak Kuraičio, Kantas atidaro kelią tik subjektiviam, su tikrove nesiskaitančiam filosofavimui. Kanto atrama, ieškant objektyvios tiesos, yra tik matematika. Jam yra tikros tik tos tiesos, kurias galima matematiškai įrodyti. Kuraitis Kantui priekaištuoja, kad "jis neturi galvoje nei istorijos faktų, nei etikos pažiūrų, nei priešmokslinio pažinimo" (Logos, 1924, 5 psl.). Kuraitis sako: "Juk ne visas gi pažinimas galima suvesti į matematiško gamtamokslio svarstymų sritį" (ten pat).

Pagal šią Kanto galvosena, nuosekliai išeina, kad priežastingumo dėsnis galioja tik gamtinių fenomenų srityje (Logos, 1921, 65 psl.). Anapus pasaulio šiuo dėsniu nieko negalima įrodyti. Dėl to ir priežastinis Dievo įrodymas, pagal šią filosofiją, neturi vertės. Dievo buvimą Kantas nori išgelbėti ne protingumo keliu, bet dorinio imperatyvo keliu. Iš to, kad žmogus turi įgimtą įsakymą daryti gera ir vengti blogio, jis išveda, kad turi būti pagrindinis liepėjas, kuris žmogui šį nusistatymą yra įdiegęs. Žmogaus gerumas priklauso ne nuo to, kad jis supranta, kas yra gera ir kas bloga, bet nuo to, kad yra kažkoks protu neišaiškinamas liepimas. Protingas nusistatymas doros srityje Kantui yra neprieinamas (Logos, 1921, 67 psl.). Jis atmeta metafiziką, o pasilieka tik etiką (Logos, 1921, 70 psl.).

Mokslinės tiesos srityje Kantas verčiasi ne proto pažinimu, bet įgimtomis sąvokomis, kurias jis vadina kategorijomis, iš prigimties savomis žmogaus galvosenai. Vienos iš populiariausių Kanto kategorijų yra laiko ir erdvės sąvokos. Pagal jo galvosena, šios sąvokos neturi pagrindo daiktuose. Tik žmogaus protas, priimdamas į save daiktus, juos įdeda į laiko ir erdvės rėmus arba kategorijas. Einšteinas, sekdamas šiuo Kanto galvojimu, yra sukūręs reliatyvumo teorijas. Tačiau Kuraitis mano, kad nors laikas ir erdvė savyje turi teorinio pobūdžio, tačiau laikui ir erdvei negali paneigti natūralaus pagrindo daiktinėje tikrovėje.

Pereikime su šiomis Kanto kategorijomis į meninį, dorinį ir religinį gyvenimą ir pastebėkime, kokį vaidmenį jos čia suvaidina. Kadangi Kanto sąvokos yra tik protinis priedas prie konkrečių daiktų, tai natūralaus daikto grožio pajautimui tos sąvokos, arba kategorijos, nieko negelbsti, bet greičiau kliudo. Iš čia yra kilęs modernaus meno nusiteikimas vengti bet kokių sąvokų meniškame vaizdavime. Mat sąvoka, arba kategorija, yra kilusi ne iš objekto, bet yra kažkoks priedas. Taip pat meniškasis vaizdavimas, pagal modernias meno teorijas, turi vengti tikslingumo, nes tai būtų moralinio imperatyvo įvedimas į grožio pajautimą, kuris taip pat jam nėra savas. Atrodo, kad "menas menui" teorijų kilmės tenka ieškoti Kanto kategorijose ir jo kategoriniame imperatyve.

Dėl šios filosofijos žmogaus dorinis gyvenimas atrodytų kaip kažkas svetima natūraliai patirčiai. Jis nėra nė protiškaip pagrįstas.

Jeigu dabar pereitume su šiomis problemomis į Kuraičio galvosena, galėtume pastebėti, kad jo sąvoka, būdama kilusi iš konkrečios tikrovės ir žmogaus proto sąveikos, nėra jokia svetimybė nei tikrovei, nei žmogiškai individualybei. Panašiai tenka mąstyti ir apie žmogaus dorovės kilmę. Jeigu žmogaus dorovė nėra negyvas paveldėtas imperatyvas, bet protingas reikalavimas, kyląs iš žmogaus santykių su kitais, tai ji praranda savo nenatūralumą ir rigorizmą.

Dėl to dorinis išgyvenimas meniškoje kūryboje nekenks natūralumui nei protingumui ir neiškreips grožio jam svetimomis kryptimis.

Kanto galvosenos pagrindai suvaidina nelaimingą vaidmenį krikščioniškai religijai. Jeigu žmogus neturi galimybės pažinti, kas yra būtis šalia jo, tai Dievo apreiškimas žmogui pasidaro principinė negalimybė. Tada žmogus pasilieka kaip uždaras puodas.

Maža to. Jeigu individui būtis neturi galimybės paliudyti visiems galiojančių dėsnių, tai Dievas, priimdamas žmogaus prigimtį ir tuo būdu norėdamas žmonijai paskelbti tiesas apie žmonių santykius su Juo, būtų klaidingas kelias, nes individualus Jėzus nieko neliudytų apie visuotines tikėjimo tiesas. Tos tiesos būtų turėjusios būti paliudytos įgimtų sąvokų būdu.

Šia proga galima pastebėti, kad šiandieninė krikščionybės krizė yra greičiau teorinės kilmės. Filosofinėje galvosenoje išsilažęs konfliktas tarp tikrovės ir protingumo, tarp dorovės ir protingumo bei natūralumo, sudaro didelę kliūtį pasisavinti krikščioniškas vertybes. Kuraičio atstovaujamas ryšys tarp natūralumo ir protingumo, tarp protingumo ir dorovingumo yra kelias išeiti iš modernių krizių.

Norint teisingai suprasti Kuraitį, reikia išsąmoninti, kad jo sąvoka, nors kilusi iš žmogaus proto santykio su gyvenama tikrove, nėra mažavertis dalykas. Ji yra didesnis ir tvirtesnis dalykas ne tik už pasaulio dalykus, bet ir tam tikra prasme už patį žmogų, tuo atveju, jeigu jis su ja nesiskaitytų. Kuraičio sąvoka perskrodžia dangų ir žemę. Tai liudija šis Kuraičio sakinytis, kuriame atkreiptinas dėmesys į žodį *būtinumas*: "Jeigu man čia būtina taip galvoti, jeigu čia yra tikras būtinumas, tai čia bus tikras būtinumas taip galvoti bet kokiam protui ir žmonių, ir kitokių protingų būtybių" (Logos, 1936, 66 psl.). Tiesos apribojimas vien tik žmogui, "kaip tai darė Kantas, neišlaiko kritikos" (ten pat).

19. KURAIČIO SANTYKIS SU HEGELIU

Pažvelkime dabar į Kuraičio santykį su Hegelio filosofija. Hegelis savo galvosenos

išeities tašku labai skiriasi nuo Kanto ir tam tikra prasme priartėja prie Kuraičio. Tiesa Hegeliui yra "visiškas minties susitikimas su realybe, su būtimi" ("Hegelio gnoseologijos vedamosios mintys", Logos, 1936, 66 psl.). Šitai pažinta tiesa yra absoliučiai tikra; ji yra taip pat tikra ir visuotinė, kad pasidaro ne kas mažiau, kaip absoliutaus proto pasireiškimas (68 psl.).

Pasak Hegelio, "visa, kas patirta ir kas patiriama, susiveda į vienos egzistuojančios visuotinės realybės pasireiškimus" (70 psl.). Hegelis "laikosi pažiūros, kad kas yra konkrečiu, tas yra drauge ir visuotinis; kad kas yra visuotinis, tas yra drauge ir konkretus; kad visuotinio turinyje yra visi galimi tos rūšies individualumai. Jis pripažįsta konkrečias visuotinės" (70 psl.). "Pas Hegelį realybė yra vienybėje su mintimi, ji yra proto gyvenimu gyvenanti realybė, tai ir visuotinė yra visur vienybėje su konkretumais, su individualumais, su konkrečiu individualiu egzistavimu" (70-71 psl.).

Hegelis, susikūręs tokią aukštą pažiūrą į pažinimą, kilusį iš patirtinės tikrovės, ir pačią patirtinę tikrovę suvisuotinės bei sutapatinės su pažįstančia visuotine realybe, tačiau, kai jis grįžta į patirtinę tikrovę, joje randa tik sąmyšį ir kontrastus, o pati daiktinė tikrovė tartum išnyksta iš sąmonės (68 psl.). Jusliniai daiktai praranda egzistavimą savyje (69 psl.). Hegeliui "pagrindinesnis dalykas yra sąmonė, o ne daiktai" (68 psl.). "Betarpiškas ko nors žinojimas nereiškia tiesos" (69 psl.).

Skaitydami apie Hegelio žmogaus pažinimo kilmę iš patirtinės tikrovės ir po to tos tikrovės beveik prapuolimą pažintos bendrybės sąskaiton, turime gyvą vaizdą to, kas paprastai yra vadinama hegeliška dialektika, būtent, kad žmogaus pažinimas eina prieštaravimais. Į dalykų esmę, pasak Hegelio, susibėga teigimas ir neigimas (74 psl.). Visi daiktai susideda iš priešingų ypatybių. "Priešingumai yra tame pačiame daikte, kaip priešingų ypatybių pagrinde; kitaip sakant, tas daiktas yra kartu vienas ir ne vienas, nes priešingų ypatybių negali

būti tas pat pagrindas. Taigi daikto supratime pasirodo prieštaravimų” (75 psl.).

Šią prieštaravimų filosofiją Kuraitis laiko nesąmone. Iš to, kad daiktai turi skirtingų savybių ir kad jie skiriasi nuo kitų daiktų, neišplaukia išvada, kad jų esmėje būtų prieštaravimas (76 psl.).

Norint pasilengvinti labai komplikotos ir pilnos prieštaravimų Hegelio filosofijos supratimą, verta atkreipti dėmesį į marksizmą. Marksas savo sistemą kūrė, pasiremdamas Hegelio filosofijos visuotinės sąvokos pagrindu. Jis išvelgė žmogiškoje tikrovėje keletą sąvokų, ypač ekonominės ir politinės srities, jas tvirtai pasisavino, jas suabsoliutinino ir ant jų sukūrė savo sistemą, kurią valdo tvirti dėsniai. Sekdamas Hegeliu, jis nekreipė daug dėmesio į individualius dalykus. Dėl to daugelis žemiškos ir žmogiškos tikrovės faktų, kurių Marksas nesuprato ir dėl to nevertino, pasiliko jo sistemoje bereikšmiai. Daugiau ar mažiau bereikšmis pasiliko šioje sistemoje individualus žmogus.

Si iškyla į marksizmą palengvina mums suprasti hegelizmą. Tačiau marksizmo pavyzdys neapima visos Hegelio galvosenos. Dvasinė realybė, iš kurios Marksas sukūrė politinę sistemą, Hegeliui reiškia ne politinę sistemą, o absoliutinę dvasią, kurioje žmogaus individualybė tarsi paskęsta, bet kartu ji ta absoliučia dvasia sušvinta. Šalia to Hegelis individualaus žmogaus išgelbėjimo iš neigimo ir teigimo sąmyšio, kuriame jis gyvena, ieško Kristuje.

Bandykime dabar suvokti skirtumą tarp Hegelio ir Kuraičio filosofijų. Kuraitis yra pažinęs daiktuose keletą būties dėsnų, kurie galioja ne tik žmogaus protui, bet ir apskritai kiekvienam protui. Tačiau Kuraitis prisipažįsta, kad jis pažįsta ne viską, kas yra. Būtis yra turtingesnis dalykas, negu žmogaus pažinimas. O Hegelis, stebėdamas būties dėsnius, tariasi viską pažinęs ir tai labai tvirtai. Ne tiek jis yra pažinęs, kiek absoliuti dvasia jame yra viską pažinusi. Žmogus yra tik absoliutybės momentas. Nėgana to. Hegeliui paaiškėja, kad daiktinė realybė nėra realybė savyje, bet savo realu-

mą gaunanti tik pačiame pažinime. O Kuraičiui net ir jo nepažinta realybė yra realybė savyje. Norint suprasti Kuraičio ir Hegelio galvosenų skirtingumą, verta prisiminti tai, kaip Kuraitis kovojo Romoje filosofų suvažiavime už tai, kad būtis nebūtų suplakama su pažinimu ir kad būtis turi savo realybę, nepriklausomą nuo pažinimo.

Tai yra pagrindinis skirtumas tarp Hegelio ir Kuraičio. Iš to išeina, kad visuotinybė Hegelio galvosenoje naikina konkretybę. Kuraičio dėmesys individualinei tikrovei nėra pažeistas jo dėmesio bendrinei pažintai tiesai. Jis daiktuose nemato esminio prieštaravimo. Galima įtarti, kad Hegelio pesimistiškas žvilgsnis į konkrečią tikrovę yra nudažytas liuterinės teologijos, kuri mano, kad po gimtosios nuodėmės žmogaus prigimtis yra iš esmės pagadinta. Katalikiškoji galvosena, neneigdama kai kurių blogų gimtosios nuodėmės pasekmių, nesako, kad žmogaus prigimtis yra iš esmės gimtosios nuodėmės pakeista.

Jeigu prieš Kantą Kuraitis pasisako už bendros sąvokos realumą ir galimybę ją išvelgti daiktuose, tai prieš Hegelį jis kovoja už individualios realios būties realumą ir nesutinka jos paskandinti absoliutaus pažinimo realybėje. Norint išlaikyti visur galiojančią bendrybę, nėra reikalo konkrečius daiktus suvokti kaip prieštaravimo rezginį.

Kanto žmogus yra uždaras ir neprieinamas transcendentinei tiesai, o Hegelio žmogus, nors yra pajėgus pažinti transcendentinę tiesą iš pasaulio daiktų, tačiau dėl to pažinimo neįstengia išlaikyti konkrečių daiktų realumo ir kitu būdu negu Kantas pasidaro svetimas pasauliui.

20. PABAIGA

Čia tenka sustoti Kuraičio filosofijos įvadui ir bandyti trumpais žodžiais pasakyti, kuo ši filosofija yra vertinga. Jos vertę galima matuoti daugeliu atžvilgių, ir sunku visus juos numatyti. Jau dabar galima pastebėti jos vertę šiais atžvilgiais: ką ji reiškia objektyvios tiesos pažinimo srityje, ką ji reiškia individualios prigimties vertinimo srityje, koks yra šios filosofijos santykis su

tiksliaisiais mokslais ir kokia yra šios filosofijos vertė atgamtinės kilmės religijai.

Iš šio įvado turėjome progos pastebėti, kad tiesa Kuraičiui nėra tuščias žodis. Ji yra realybė, kurią žmogus savo dvasios galia pažįsta savo aplinkoje; bet jos vertė išeina anapus bet kurios aplinkos ir ji galioja ne tik žmogui, bet ir kiekvienai dvasinei būtybei.

Tiesa yra bendrybė, bet ji yra atskiros žmogaus išskaitoma iš konkrečios aplinkos. Buvimas ko nors bendro dviejuose skirtinguose dalykuose nėra mūsų proto padarinys, bet realybė tikrovėje. Mūsų protas neturi kokios ypatingos formos arba kategorijos, kurią būtų galima pavadinti "buvimu čia ir kitur" arba buvimu apskritai. Kur bendrumo esama, ten mūsų protas jį konstatuoja, o kur jo nėra, jis nuo to susilaiko.

Tačiau bendrybė Kuraičio galvosenoje nesugadina atskiros daikto ar individo reikšmės. Hegelio filosofijoje, kaip matėme, bendrybė užgožia konkretumą ir individualybę. Hegelio žmogus, atsietas nuo individualybės, davė filosofinę atramą Markso sociologijai. Šiandien ir marksistams aiškėja, kad bendrinės žmogaus sampratos neužtenka; kad yra individualus labai daugeliu atžvilgių galiojantis žmogus. O religingų žmonių tarpe šiandien yra jaučiamas didelis asmeninės religinės patirties išsiilgimas. Apie religinę patirtį šiandien daugiau kalba ir teologai, ne tik mistikai.

Kadangi Kuraičio sąvokos nėra koks nors negyvas paveldėjimas, bet jos kyla iš patirties, tai ši filosofija yra atvira vispasiškai filosofinei ir mokslinei pažangai. Šalia to Kuraičio pastangos nesuplakti į vieną dalyką pažinimo ir pažintos tikrovės šiai pastarajai pripažįsta nuo pažįstančio nepriklausomą egzistavimą. Tuo pačiu jo filosofija atidaro galimybę tiksliesiems mokslams įvairiais daliniais metodais gilintis į aplinkinę tikrovę ir ten atrasti vis naujų, iki šiol nepažintų dėsningumų ir tikslingumų. Kuraičio filosofija neuždeda mūsų gyvenamai tikrovei jokio dvasinio uždarmo.

Kuraičio filosofinio darbo metodika yra vertinga pagalba kiekvienam filosofui,

net ir tam, kuris nesilaikys jo filosofijos krypties. Jo gilus vertinimas tiesos, kaip būtinybės mąstančiam žmogui, ir jo tiesos supratimas, kaip asmeninio atskiros žmogaus pasiekimo, bus priimtinas kiekvienam filosofui.

Filosofijos metodo atžvilgiu yra ypatinai pažymėtinas Kuraičio abejojimo vertinimas. Kai kiti iš abejojimo išveda principinę negalimybę žmogui pažinti tiesą, Kuraitis iš tos natūralios žmogaus dvasios apraiškos išveda reikšmingą metodinį nuostata, kad visas tiesas reikia perleisti per abejojimo ugnį, kad paaiškėtų jų patikimumas. Tačiau Kuraitis nesutinka abejojančių ir viską kritikuojančių žmogų pastatyti ant pjedestalo, leidžiant jam viską neigti ir nereikalaujant už tai pasiteisinti.

Jeigu Kuraičio filosofija yra vertinga pačios filosofijos veiklos srityje, ji nemažai yra vertinga krikščionišku požiūriu.

Dalykas, apie kurį sukasi Kuraičio, Kanto ir Hegelio filosofijos religinėje srityje, susiveda į klausimą, kiek galiojimo ir reikšmės turi mūsų žodžiai: Sūnus, Tėvas, Dvasia, Gerumas, Blogumas, Amžinas buvimas ir kt. Kantui šių žodžių reikšmė neišeina anapus individualaus žmogaus dvasios. Hegeliui jie yra absoliutybės išraiška, bet jie nepasiekia individualaus žmogaus, nes tikrai galiojančio individualaus žmogaus nėra. Jis yra tik absoliutybės akimirka. Kuraičiui šie žodžiai yra visuotinai galiojantys, bet kartu jie yra individualios kilmės ir kiekvienam individui nepraeinamai reikšmingi. Dėl to į Kuraičio filosofiją tenka žiūrėti krikščionišku požiūriu, kaip į neišvengiamai reikalingą.

Apžvelgiant Kuraičio vaidmenį ir jo palikimą nepriklausomos Lietuvos filosofijos scenoje, tenka jį laikyti šio kūrybingiausio lietuvių tautos laikotarpio niekieno neprilygtam filosofu. Galima tikėtis, kad labai konstruktyvūs jo filosofijos pagrindai sudarys laimingą atramą ateities lietuvių tautos filosofinei kūrybai.

• Jugoslavijoje yra 1500 pranciškonų vienuolių, pasiskirsčiusių į 200 vienuolynų.

Mano pažiūra į mišrias vedybas

Pedagoginio lituanistikos instituto studentams (Čikagoje) pernai buvo duota parašyti tema: "Mano pažiūra į mišrias vedybas (rasiniu, tautiniu, religiniu ir kultūriniu atžvilgiu)". Čia spausdiname trijų studentų rašinius, šiek tiek aptrumpinę.

Redakcija

Kiekvieno žmogaus gyvenime pasitaiko tokių įvykių, kurie pakeičia jo gyvenimo kelią. Jis yra priverstas taikytis prie naujos, pasikeitusios aplinkos, drauge stengdamasis ugdyti savo dvasines vertybes. Kai žmogus gimsta ir pradeda eiti savo gyvenimo keliu, jam reikalinga kitų pagalba, be kurios jis pats nesugebėtų eiti tuo keliu. Artimieji jį moko žengti pirmuosius žingsnius. Pamažu ir jis pats išmoka žengti į žydinčią jaunystę. Jo kelias ne visuomet būna lygus ir tiesus. Vaikystėje per sunkumus paprastai jį kiti perneša, bet jaunystėje ne kartą jam tenka skaudžiai suklypti. Visko reikia išmokti, prie visko priprasti, kad, nenutolęs nuo savo gyvenimo kelio, jis galėtų žygiuoti pirmyn.

Daug įtakos jam turi tėvai, seneliai ir kiti artimieji. Jo auklėjimas, mokslas, išsilavinimas nulemia pasisėkimą gyvenimo kelyje. Nuolat žmogus save stiprindamas ir siekdamas savo užsibrėžtų tikslų bei idealų, dvasiškai subręsta, ir jo gyvenimas tampa ne amžinų klaidų klampyne, bet džiaugsminga kelione į nežinomą, bet šviesią ateitį.

Labai svarbus posūkis žmogaus kelionėje yra vedybos. Draugų bei pažįstamų keliai vingiuojasi įvairiomis kryptimis, kartais

vienas kitą kerta, bet vedybos dviejų žmonių kelius sujungia į vieną. Čia reikia abiem išmokti, kad galėtų kartu eiti tuo pačiu keliu, išvengdami nukrypimų. Kartu žygiuojant, vienas kitam gali tą kelią palengvinti, bet gali ir pasunkinti, vienas kitam kliudyti.

Gilioje senovėje žmonių grupės pradėjo skirstytis po platųjį pasaulį. Gamta atskyrė vienus nuo kitų, ir jie per amžius vystėsi skirtingoje aplinkoje. Atsirado rasės, tautos, skirtingi luomai, skirtingos religijos. Žmonės susikūrė skirtingus idealus, papročius, skirtingas kalbas. Visi, susiskirstę į atskiras grupes, nukeliavo įvairiais keliais ir takeliais.

Bet, pasikeitus gyvenimo sąlygoms, kartais žmonės vėl pradeda vieni prie kitų artėti ir jungtis. Kartais įvyksta vedybos tarp skirtingų rasių žmonių. Susitinka du skirtingų rasių žmonės, juodu vienas kitam patinka, pagaliau taip suliepsnoja meile jų dviejų širdys, kad visai nemato vienas kito skirtingumų. Jų gyvenimas gali būti labai laimingas, bet gali būti ir atvirksčiai. Sumainius jiems aukso žiedus, prie jų gyvenimo priartėja vieno ir kito tėvai, giminės, artimieji. Jų yra labai skirtingi papročiai, praeitis, išsilavinimas. Ir vyras, ir žmona, bendraudami su vienas kito giminėmis, pradės vis labiau ir labiau pajusti tą skirtingumą, nesupras vieni kitų jausmų, nusistatymų, elgesio. Pradžioje visi gal stengsis tuos skirtingus jausmus slėpti, bet ilgainiui vis labiau ir labiau tie skirtumai ryškės, nerimas ir susijaudinimas didės, šeimoje prasiidės berniai, nesutarimai, neatvirumas. Toji pradžioje užsidegusi širdžių liepsna vis silpnės ir silpnės, iki pagaliau visai užges, ir bus ieškoma skyrybų.

Jeigu juodu ir stengsis šias kliūtis nugaleti, bet, nugalėjus vienas, atsiras naujos. Jų vaikai bus mišrių rasių. Gal jiems bus sunku pritaipyti ir prie vienos, ir prie kitos rasės bendraamžių. Jie neturės savo identiteto, neturės į save panašių draugų. Paaugę gal jie nesupras, kam jie priklauso, kas jie yra.

Neretai tuokiasi ir skirtingų religijų žmonės. Kartais vienas ar kitas tuokdamiesi

pereina į kito tikėjimą. Tad juodu jau tampa vienos religijos jaunavedžiai. Bet ir tokiu atveju gali atsirasti įvairių kliūčių. Žmogus, augęs ir subrendęs vienoje religijoje, sunkiai prisitaikys prie kitos. Ne taip jau lengva pakeisti žmogaus įsitikinimus. Jeigu kuris nors iš jaunavedžių ryžtasi priimti kito religiją, tai kartais gali būti ženklas, kad jis yra silpnos valios, nepastovus, negerbiąs savo įsitikinimų. Tad jeigu tikrai vienas ar kitas turės tokius savo asmenybės bruožus, jų naujas šeimos gyvenimas bus statomas ant labai silpnų pagrindų, ir sunku tikėtis, kad jis ilgai išsilaikys.

Jeigu du žmonės tuokiasi, būdami atskirų religijų, vėl iškyla daugelis neaiškumų ir sunkių problemų: kurio religijoje bus vedybų ceremonijos, į kurio bažnyčią juodu eis melstis? Ar kiekvienas atskirai, kiekvienas į savo? Kurioje religijoje bus krikštijami ir auklėjami vaikai? Religija ir religinis auklėjimas sukuria ir praturtina žmogaus asmenybę. Jeigu šeimoje nebus vienodo nusistatymo religijos atžvilgiu, gali labai nukentėti vaikų auklėjimas.

Labai svarbu ir sutuoktinių išsilavinimas, mokslas. Jeigu šioje srityje tarp jų dviejų bus didelis skirtumas, tai sunku tikėtis, kad toje šeimoje bus darnus sugyvenimas. Sakykime, kad žmona bus erdvėlaiviu kontroliavimo vyriausia pareigūnė ar fizikos daktarė, o vyras vos baigęs kelias klases ir dirbąs fizinį darbą fabrike, tai sunku tikėtis, kad juodu dažnai ras bendrą kalbą, supras vienas kitą, galės vienas kitam padėti. Žinoma, žmogaus kultūringumo negalima vertinti tik pagal jo išeitą mokslą ar įsigytus akademinis laipsnius, bet vis dėlto mokslas, išsilavinimas yra svarbus elementas. Ir vaikai nevienodai vertins savo tėvus, jeigu tarp jų bus didelis pasiekto mokslo ir išsilavinimo skirtumas.

Vedybos — tai didelis ir svarbus įvykis žmogaus gyvenime. Tad yra didelė klaida sujungti savo gyvenimo kelius, neatsižvelgus į ateities problemas. Kiekvienas žmogus turi suprasti, kad nė vieno jis negali pakeisti, išskiriant save.

Man atrodo, kad gyvenimas bus daug malonesnis, jeigu juo dalinsis vienos rasės, vienos tautos, vienos religijos ir panašaus išsilavinimo žmonės. Kai tarp jų bus daugiau panašumo, mažiau skirtumo, tai bus daug lengviau nešti bendrą naštą, lengviau išvengti gyvenimo kelyje pasitaikančių grubumų ar duobių, lengviau bus abiem žygiuoti su vienas kito meile ir supratimu.

* * * *Alvyde Eitutytė*

Turėti vienokią ar kitokią pažiūrą į vedybas yra labai sunku. Mišrios vedybos gali būti rasiniu, tautiniu, religiniu, kultūriniu atžvilgiu. Negalima sakyti, kad mišrios vedybos būtinai turi būti laimingos ar nelaimingos, nes tai priklauso nuo atskirų žmonių ir nuo jų charakterių. Labai svarbu, kaip žmogus sugeba prisitaikyti prie kito, kaip jis priima vyro ar moters skirtingumą.

Dar nėra daug mišrių šeimų rasiniu atžvilgiu. Pirmiau tokios šeimos buvo visiškai nepriimtinos, bet ir dabar tokios šeimos yra labai reti atsitikimai. Kai kurie sako, kad jeigu tarp dviejų žmonių yra meilės ryšys, tai odos spalva jiems nėra jokia kliūtis. Idealiai galvojant, tai galėtų būti teisybė, bet gyvenimas ne visuomet būna idealus. Reikia gerai pagalvoti, ar meilė, nors ir labai tvirta, galės išlikti atspari, kai kiti pradės visaip apkalbėti, nepriimti į savo tarpą, šalintis. Negalima iš kitų tikėtis greito pasikeitimo, nes jau nuo senų laikų odos spalva labiausiai žmones vienus nuo kitų skirdavo. Dar užtruks daug laiko, iki žmonės galės kartu su kitais ramiai gyventi, nežiūrėdami į odos spalvą. Manau, kad aš negalėčiau būti laiminga, sukūrus tokią šeimą, matydama, kaip kiti žmonės į tokią mano šeimą žiūri, kaip mano vaikai negali priklausyti bendraamžių vaikų grupei, kaip mes esame kitų atstumti.

Tautiniu atžvilgiu mišrios šeimos jau visuomenės yra labiau priimtinos. Nors įvairių tautybių organizacijos skatina jaunuolius tuoktis su savo tautiečiais, bet vis tiek pasitaiko nemaža vedybų su kitataučiais. Mums, lietuviams, gyvenantiems Amerikoje, yra sunku susirasti savo tautos žmogų,

su kuriuo ar kuria galėtų būti tikros meilės ryšys. Jeigu jau apskritai yra sunku susirasti žmogų, su kuriuo norėtum praleisti visą gyvenimą, tai susirasti tokį lietuvių dar sunkiau, nes pasirinkimas gana ribotas.

Lietuviams vedybos su kitos tautos žmogumi yra sunkios. Danutės Bindokienės knyga "Viena pasaulyje" iškelia mišrių šeimų klausimą. Ar yra sunkiau visai pamiršti savo tautybę ir tapti "betaučiu", ar yra sunkiau į vedybas įnešti savo tautiškumą? Tai nelengvas klausimas. Man atrodo, kad aš tik tada galėčiau sukurti mišrią šeimą, jeigu ją galėčiau sulietuvinti. Mano vyras turėtų turėti labai daug kantrybės ir supratimo, kad lietuviškumui man yra svarbus dalykas, jog aš noriu, kad ir mano vaikai didžiuotųsi savo tautos praeitimi. Nors yra tokių šeimų, kurios pajėgia suderinti skirtingas tautybes, bet aš negalėčiau atsisakyti savo lietuviškumui ir gyventi su žmogumi, kuris negali kartu su manimi įsijungti į lietuvišką veiklą.

Religiškai mišrių šeimų taip pat nemaža pasitaiko. Religija yra žmogaus gyvenimo centras. Joje jis randa gyvenimo tikslą, ramybę. Žinant, kad artimas žmogus neranda to atsigavimui tavo religiniame tikėjime ir net mano, kad tavo pažiūra yra neteisinga, gali sukelti didelių nesusipratimų. Kai žmogus vienas kito nesupranta, tai vienas nuo kito nutolsta. Skirtingos pažiūros žmonės išskiria. Man būtų beveik neįmanoma sukurti šeimą su nekataliku. Aš jausčiausi, kad jį turiu atversti į savo tikėjimą. Nesijausčiau patogiai, eidama į savo bažnyčią viena arba į jo bažnyčią su svetimais.

Kultūrinis požiūris mišrių šeimų dabartiniuose laikais ne tiek daug pasitaiko kaip pirmiau. Prieš "moters išlaisvinimą" beveik visos šeimos buvo mišrios išsilavinimo atžvilgiu, nes moterims nebuvo leista lankyti mokyklas ir siekti išsimokslinimo. O dabar, kai moterys tiek daug pažengė moksle, vyrai jų lyg bijo. Jie jau negali jų visiškai valdyti, nes jos taip pat dirba, galvoja, dalinasi pareigomis.

Moterys, kurios nėra tiek išsilavinusios, kaip jų vyrai, neturi daug bėdų, nes, senuoju galvojimu, taip ir turi būti. Vyras ir mo-

teris gali būti ir nevienodai išsilavinę, bet turi vienas kitą suprasti ir elgtis kaip lygus su lygiu, o ne kaip savininkas su darbininku. Aš galėčiau tekėti ir už tokio vyro, kuris mažiau išsimokslinęs už mane, bet mudu turėtume būti lygaus subrendimo, kad galėtume vienas su kitu gyventi be pavydo ir nesusipratimų.

Mišrios šeimos turi labai stengtis, kad galėtų išsilaikyti. Vienas kitam turi būti atviri ir labai kantrūs. Kuo daugiau žmonės gali vienas su kitu pasidalinti gyvenimo džiaugsmiais ir sunkumais, tuo artimesni jie bus vienas kitam. Žmonėms reikia bendro pagrindo. Skirtinga rasė, tauta, religija, kultūra žmones vienas nuo kito skiria, tad šeima visuomet bus tvirtesnė, jeigu šių skirtingumų nebus.

Rūta Stropūtė

Mano pažiūra j mišrias vedybas yra neįmanoma. Darniam šeimos gyvenimui ir ko nors pasiekimui ("kur du stas, visados daugiau padarys") rasinis, tautinis, religinis ir kultūrinis derinys yra būtinas. Nors ir pasitaiko, kad skirtingų religijų ar skirtingų tautybių žmonės gražiai sugyvena ir sukuria geras šeimas, vis dėlto skirtingų rasių ir skirtingų kultūrų žmonės po kiek laiko randa tarp savęs daug skiriančių elementų, kurie pamažu ardo šeimą ir sunkina gyvenimą.

Man atrodo, kad skirtingų rasių šeimas kuria tik neprotaujantys jaunuoliai. Jaunas žmogus turėtų gerai žinoti ir suprasti, su kuo jis gali draugauti. Meilė gali staiga sukurti galvas nepasiruošusiems jauniems žmonėms. Jie nenujaučia ir nenumato ateities problemų. Sukūrus šeimą su kitos rasės asmeniu, jau nuo pirmos dienos gali prasidėti šeimyninės problemos. Tokia pora nepritaps nei prie vienos, nei prie kitos šeimos. Draugų surasti taip pat jiems bus sunku. Nė viena rasė nenorės tokios maišytos šeimos priimti į savo tarpą. Visuomenėje jie bus paniekos ir pajuokos objektas. Jie turės gyventi ne kur nori, o kur jie bus priimami ir toleruojami. Jeigu tokia pora su-

silauks vaikų, jų gyvenimas pasidarys dar nemalonesnis. Mažas vaikas tuoj pastebės, kad jis yra kitoks. Jis pamatys, kad jo odos spalva ir veido struktūra skiriasi nuo tėvo ir motinos. Jam bus sunku susirasti draugų, nes kiti iš jo juoksis ir tyčiosis. Jis pasidarys vienišas ir pilnas kompleksų. Kai vaikas jausis nelaimingas, ir tėvams bus skaudu. Šeimoje greičiau kils barniai ir neapykanta vienas kitam. Šie visi sunkumai ardyš šeimos gyvenimą ir jaukumą.

Tautybių skirtumas nėra toks drastiškas kaip rasinis, bet vis dėlto yra vienas iš pagrindinių nesantaikos elementų. Kiekvienos tautos kalba, papročiai, maistas skiriasi nuo kitos. Vienas labai rūpinsis savo tradicijų išlaikymu, o kitam tai bus visai nesvarbu. Dėl to gali kilti pyktis ir nesantaika.

Šiomis dienomis religiniai skirtumai neretų per daug apsunkinti žmonių gyvenimo. Katalikai turėtų prisiminti II Vatikano susirinkimo nutarimus, kad niekas neturi teisės smerkti kito religinių įsitikinimų. Amerikoje visi turi religinę laisvę. Tačiau vėliau iškils problema: kokios religijos bus vaikai? Tėvai pačioje pradžioje turi būti apsisprendę, kurioje religijoje auklės vaiką, nes pasitaiko, kad vaikas, kurio tėvai yra skirtingų religijų, pasidaro visai netikintis. Idealiausias šeimos židinytis yra, kai abu tėvai yra tos pačios religijos. Stiprių religinių įsitikinimų žmonės tik tada gali gražiai gyventi, jeigu abu yra kultūringi, jeigu gali suprasti ir pagerbti vienas kitą.

Kultūra turi daug lemiančios įtakos vedybiniam gyvenimui. Moters ir vyro kultūros stoka įneša didelį disonansą į bendrą gyvenimą. Žmogus, kuris vaikystėje įsigijo dvasinių kultūrinių apraiškų, yra turtingesnis savo dvasia. Kultūringas žmogus turi platesnę akiratį. Jis domisi teatru, muzika, menu. Jeigu kitas to nesupras ir neįvertins, šeimoje nebus santikos ir darnaus sugyvenimo. Moteris turėtų surasti vyrą, kuriame rastų savo atgarsį, su kuriuo galėtų pasidalinti mintimis ir išgyvenimais.

Harmoningam šeimos sugyvenimui reikia turėti kuo daugiausia jungiamųjų elementų. Bet koks skirtumas, ar tai būtų ra-

Atskiri ar susiję pasauliai?

Snieguolė Zalatoriūtė

Nemanyčiau, kad būtų galima dvi skirtingas asmenybes sujungti viename individe. Lygiai taip pat neįmanoma tam pačiam asmeniui būti geru lietuviu ir geru amerikiečiu. Tikri lietuviai negali lyg chameleonai keisti spalvas: kai su lietuviais — tai lietuvis, kai su amerikiečiais — tai amerikietis. Taip nėra! Esi arba geras amerikietis, arba geras lietuvis, nėra jokio kompromiso!

Taip yra ir su lietuvių bei amerikiečių pasauliu. Tie, kurie turime dirbti abiejuose pasauliuose, vis tiek geriau prisitaikome viename pasaulyje negu kitame. Jeigu esame aktyvūs ir daugiausia laiko paskiriame lietuviams, tai mažai laiko lieka bendrauti su amerikiečiais, ar tai būtų profesinėje sąjungoje, ar draugų tarpe. Tikras lietuvis sakytų, kad tai gerai. "Kam gi mums reikia tų amerikiečių?" — jie sakytų. "Juk mes lietuviai!" Šis lietuvių tipas (vadinkime jį 'A') yra žmogus, jau pagyvenęs, gal vienas iš mūsų tėvų (40-50 m.), kuris turėjo prievarta apleisti savo gyvenamą vietovę Europoje ir apsigyventi Šiaurės ar Pietų Amerikoje, o gal išsibarstyti po įvairius pasaulio kampelius, pvz., Australiją. Daugumas šių 'A' tipų, jeigu nėra per daug pinigų rišami ir turtų apsėsti, gavę progą, grįžtų apsigyventi Lietuvoje. Jiems Amerika ne namai, o laikina pastogė, lyg viešbutis, kuriame laikinai apsistoję.

Antroji žmonių kategorija (vadinkime ją 'B' grupe) yra šių pastarųjų lietuvių vaikai ir anūkai. 'B' tipo žmonės, užaugę svetimame krašte, niekad nepajuto, ką reiškia išgyventi karą, badą ir netekti savo krašto. Jie linkę į materialines vertybes, mažai skaito ir dar mažiau žino apie savo tautybę ir

sinis, tautinis, religinis ar kultūrinis, yra akstinas nesantaikai, vienas kitam pagarbos praradimui, kas labai apkartina gyvenimą ir gali privesti prie skyrybų.

Renata Variakojytė

tėvų praeitį. Gyvendami šiame krašte, jie linkę tolti nuo savo tėvų ir nors iš išorės nešioja 'lietuvio' etiketę, jiems jau nebe tai galvoje! Šių 'B' tipų gyvenimas yra daugiau surištas su amerikietiškuoju. Jie, baigę aukštuosius mokslus išeivijoje, dirba tame krašte, kur gyvena, ir mažai kalba lietuviškai. Tiesa, kai kurie yra vadovai ateitininkų ar skautų organizacijose, nuvažiuoja į stovyklą ir pan., bet tai yra tik jų nešiojama etiketė. Jie vos vos susikalba lietuviškai. Nėra klausimo, kad, norint kalbą mokėti, reikia ją dažnai vartoti. O kaip tik stovyklose, šokiuose, vakaronėse jaunimas visados tarp savęs angliškai kalbasi ir tik su tėvais bei vyresniaisiais prabyla lietuviškai.

Tad čia pastebime dvi aiškias išeivijos lietuvių kategorijas. Aišku, yra ir išimčių. Abiejose kategorijose yra individų, kurie tikrai domisi lietuvių kalba, savo tėvyne ir jos ateitimi. Tačiau jaunųjų tarpe tokių individų tenka ieškoti su padidinaujuoju stiklu.

Išeivių nelaimė yra ta, kad jie nei čia, nei ten nepritampa. Jie negali grįžti į savo tėvynę Lietuvą ir negali priprasti prie amerikietiškojo gyvenimo, vis sentimentaliais sapnais grįždami į savo "bakūžę samanotą". Bet tas grįžimas nėra lengvas. Jaunimui tai yra visai neįmanoma ir nesuprantama. Iš suaugusiųjų gal kuris nors ir sugalvotų grįžti (tokių jau yra buvę), bet vargu ar ten pritaptų. Iš tokių retas kuris ten pasilikto, o kitus reikėjo gelbėti ir per pasiuntinybę vėl grąžinti į Ameriką.

Gyventi dviejuose pasauliuose yra neįmanoma. Daugumas išeivių šiame krašte yra taip atitrūkę nuo lietuviybės, kad ne daug tesiskiria nuo amerikiečių, kurie giriasi, jog jie yra pusiau airių, pusiau italų kilmės ar pan. Mažai yra tokių, kurie gali sėkmingai sulipdyti karjerą amerikiečių tarpe ir drauge džiaugtis savo lietuviška kilme, atiduodami dalį savo algos lietuviškiems reikalams, o drauge ir stengdamiesi auginti savo jaunąją kartą lietuviška dvasia. Juk tas individas, kuriam yra pasisekę iškilti amerikiečių tarpe, yra nemažai paaukojęs ir

daug ko atsižadėjęs, kad galėtų tai pasiekti. Gal šiek tiek nukentėjo ir jo žmona, ir vaikai, o ką bekalbėti apie savaitgalius lietuvių jaunimo centruose! Dažnai tokiems visai ne tai rūpi. Jie verčiau svarsto, kaip geriau darbe pasirodyti, kaip pakilti, kaip daugiau pinigų uždirbti.

Aišku, negalima sakyti, kad visi, šiek tiek daugiau pasiekę savo tarnyboje, yra tokie. Kai kurie yra tikri patriotai ir visą laisvalaikį pašvenčia lietuviams. Tik gaila, kad dažnai tas pašvenstas laikas neatneša laukiamų vaisių. Vis tiek šio krašto materialinė jėga yra stipresnė ir patrauklesnė mūsų išeivių jaunesniajai kartai. Nors tėvai ir priešinasi visomis jėgomis, bet jaunimas seka amerikiečių pavyzdžiais: viešai vartoja narkotikus, pasigeria ir lipa iš vienos lovos į kitą. Kai kurie mano, kad čia Amerikos aplinkos įtaka. Jaunimas taip nesielgtų, jeigu televizijoje, laikraščiuose ir radijo programose neatsispindėtų tokia liberalinė jaunimą naikinanti dvasia.

Bet čia ne tik televizija kalta. Čia prideda ir bendraamžių spaudimas, ir bandos instinktas. Juk nėra naujas fenomenas sekti vienokia ar kitokia nuomone ne todėl, kad ji būtų geriausia ar sveikiausia, bet tik todėl, kad daugumas jaunimo laikosi tokių pažiūrų. Visados saugiau ir patogiau daryti taip, kaip daro dauguma.

Bet kartais atsiskirti nuo kitų yra labai gerai. Dauguma-banda, kaip istorija rodo, net ir nukryžiuodama Kristų, nežinojo, ką daro. Taip elgiantis, labai dažnai apsirinkama.

Taip ir gyvenant tarp šių dviejų pasaulių, nors ir kaip besistengtume prisitaikyti, vis tiek būsime svetimi vienoje ar kitoje sferoje: vyresnieji niekad nepripras prie Amerikos, nebent visiškai nutrauktų ryšius su lietuviais (o tai būtų ne tik sunku, bet ir skaudu) ir taptų amerikiečiais; o jaunesnieji, neįsigiję savo tėvų sentimentalumo, niekad nepajus, ką reiškia Lietuvą turėti savo tėvyne. Jų tėvynė yra Amerika, ir jie jau gerokai aptirpę tame didžiuliam tirs-tančių tautų katile.

Praradimai ir atradimai Vilniuje

(*"Kelionė į Vilnių" paskaičius*)

Nijolė Jankutė

Su V. Volerto "Pragaro vyresnysis" ir J. Gliaudos "Liepsnos ir apmaudo sąsčiai" prasidėjusią dabartinės Lietuvos "egzotiką" išsivijos prozoj tęsia A. Kairio "Kelionė į Vilnių" — 32-įjį "Draugo" konkursą laimėjęs romanas. Nors ši knyga apie okupuotą Lietuvą, tačiau vyriausias veikėjas ne "tenykštis", o "čionykštis".

Išsivijų sūnus, JAV pilietis, teisės mokslų daktaras Mindaugas Genutis lanko tėvų kraštą. "Kelionė į Vilnių" — suma šio jauno žmogaus minčių, jausmų ir išgyvenimų, kurie, palaiapsniui stiprėdami, per dvi savaites Lietuvoje tartum audros banga nusiaubia jo sielą. Sovietinio gyvenimo realybė supurto Mindaugą, naivų idealistą, sugriaudama jo simpatijas komunizmui ir užpūsdama jo azartą kovai "už marksizmo idėjinį įsitvirtinimą".

Taip staiga, taip nesugrąžinamai praradęs tikėjimą komunizmo idėja, kurios hipnotiškam žėrėjime buvo praleidęs eilę metų, Mindaugas vis dėlto nepakimba tuščioj erdvėj. Į jo paties sau pastatytą klausimą "jei įsitikinsiu, kad sovietų sistema... ne geriausia... valdymosi forma... kur aš pasidėsiu? Kur kristi? Kas mane laikys?" (93 psl.) atsakymą duoda Lietuva. Į priblokštą Mindaugą širdį ji ateina svaigi, kaip pirmoji meilė. Tai ne tarybinių šūkių, statybų, soclenktynių Lietuva ir ne toji, suidealizuota išsivijos mokyklų vadovėliuose bei saldžiai

sentimentali egzaltuotuose tėvų prisiminimuose, bet Lietuva dabarties realybėj. Toje Lietuvoje Mindaugas ieško "tiesos ir tikrojo kelio", vis plačiau atverdamas akis, vis labiau pamildamas ten sutinkamus žmones.

Penkiolika dienų tėvų žemėj, tartum 15 metų atneša Mindaugui begales išgyvenimų: nuo giliai jaudinančio, ekstatiško pirmo žvilgsnio į Vilnių iš lėktuvo iki košmariško susidūrimo su KGB. O tame tarpe — profsąjungos atstovai, universiteto profesoriai; silpnos vaisės, stiprūs gėrimai; dviprasmiškos diskusijos apie laisvę ir vergiją; tylios užuominos į galimybes išvykt Amerikon; garsūs tostai už "šviesią marksizmo ateitį"... Na, ir šių laikų dievdirbis Jurgaičių miške; ir kryžnešiai, ir Kryžių kalnas, ir ... lunatikai. Kas jie? Savotiška "pažemintųjų ir nukriaustųjų" klasė "beklasė" tarybinėj visuomenėj: "veikėjai be programos... vienminčiai be teisių, išpažinėjai laisvės nelaisvėje".

Penkiolika dienų aplink Mindaugą verda gyvenimas — viešasis ir paslėptasis. Jis įtraukiamas į tą keistą dviprasmiškumo sūkurį, kur daug kas yra atvirksčiai, negu mar-tai ir girdi, kur "niekas nežino, kas ką žino"; kur žmonės, lyg mitologinės būtybės, turi "dvi galvas, dvi poras akių, dvi širdis ir du veidu" (144 psl.). Mindaugas bando atsispirti tai fantastiškai realybei, ginkluodamasis marksizmo šarvais ir sovietinių keistenybių pateisinimu ("kuklumas, santūrumas", "rytietiškas marksistas ne visada supranta vakarietišką", "be reikalo nemėto pinigų, nes jie yra liaudies"). Bet su kiekviena diena Vilniuje tie šarvai skyla, aižėja, trupa. Pagaliau, Mindaugui lankant gimines kaime, dievdirbį miške, o vėliau stebint procesiją į Kryžių kalną, ateina tas "širdies katarsis" — kovingųjų idealistų gyvenimo lūžis. "... mane nutvėrė karšta kraujo banga ir nešė... esu kartu su jais, pririštas, prijungtas nematomais saitais... dėka kalbos, dėka mano motinos..." (185-186 psl.).

Mindaugo ir jo motinos ryšys eina per visą knygą ne tik raudonu siūlu, bet šimtanYTE juosta. Tai šiais laikais sunkiai besu-

tinkama sūnaus pagarba ir meilė motinai bei motinos nesvyruojanti viltis laimėt sūnų savo tiesai. Jiedu tartum fechtuotojai, sukryžiaivę špagas nesibaigiančioj dvikovoje už savo įsitikinimus. Tik ta ypatinga meilė sulaiko juos nuo kruvino kirčio.

"Kelionė į Vilnių" autorius atpasakoja pirmuoju asmeniu. Pradiniuose Mindaugo monologuose susipažįstam su jo tėvais, jo mokslu lietuviškose ir amerikietiškosiose mokyklose; su jo posūkiu į kovingąją kairę. Viešnagė Lietuvoje iššaukia dialogus, todėl ir skaityti įdomiau.

Blankūs šalutiniai veikėjai tartum nori prisiderint prie blankios sovietinės kasdienybės. Tačiau lunatikė Virga, paslaptin-gas dievdirbis ir kagėbistas Girkalnis—spalvingi charakteriai, verti platesnių epizodų.

Gaila, kad Mindaugo motiną, turinčią milžiniškos įtakos jo gyvenimui, matome vien tik adoruojančiomis Mindaugo akimis. Toks žvilgsnis apgaubia ją idealo aureole.

O aureolės visada nukelia veikėją už jam skirtos literatūrinės tikrovės ribų.

Pats Mindaugas Genutis laimi skaitytojo simpatijas savo romantišku idealizmu. Po marksisto - revoliucionieriaus kauke slepiasi žmogus, jautrus artimo vargams ir nelaimėms. Tai ne bejausmis "svieto lygintojas", greičiau viduramžių riteris — nuskriaustųjų gynėjas — gerokai naivus, karštakošis, bet geros širdies. Nestebėtina, kad sovietinė Lietuva Mindaugą sukrečia iki dvasios gelmių, ir jis pasuka jam pačiam netikėta kryptim.

Autorius turi silpnybę pamokslauti. O pamokslus galima pakęsti tik iš sakyklos, ir tai ne visada. Prie savaiame iškalbaus vaizdo ar veiksmo pridėdamas moralinį-patriotinį ar politinį "paaiškinimą", autorius panaikina tos detalės literatūrinį svorį. Pvz., "Tūkstančiai spalvų! ... Pievose šieno kupetos. Juodos. Julius sako, kad tai pernykštis šienas. Pernykštis?... Taip visas gyvenimas eina — dirbama ne sau, dirbama valstybei, komunaliniam ūkiui..." (190 psl.).

Vyriausias romano veikėjas Mindaugas pamato ir išgyvena visą seriją sovietinio gyvenimo neigiamybių, tačiau niekur nesusi-

duria su teigiamais reiškinais, išplaukiančiais ne iš režimo malonės, bet iš pačių lietuvių įtemptų pastangų. Pvz., restauruota Trakų pilis (ir restauravimo "istorija"). Pro panašius dalykus jautrus Mindaugas nemačiom praėti negalėjo. ..

Arba vėl, romane pasigendama ypatingos lietuvių vilniečių meilės sostinei. Ir didelio ja pasididžiavimo! Su Mindaugu vaikščiojant po Vilnių, atrodo, kad dauguma sutiktųjų nori jį iškeist į Ameriką...

Autoriaus stilius trumpasakis, aiškus, lengvas skaityti, išskyrus politinius-patriotinius monologus. Ten ir žodis, ir tonas skamba "nuo tribūnos", pliusų knygai nepridedamas.

Kalbinių nesklandumų romane irgi pasitaiko. Tokie išsireiškimai, kaip "greit užmigo ir laikė visišką tylą", "etniniai žmonės", "miego transas", "daryti masterj", buvo galima sulietuvinti. Nebent, "daryti masterj" prideda autentiško kolorito Amerikos lietuvių šnekai?

Taip pat Kryžių kalnas vartojamas pažyminio daugiskaitoj.

Kartais autoriaus per smulkus vietinių nepriteklį, buitinių nepatogumų, aplinkos skurdumo blusinėjimas palieka nemalonų skonį skaitytojui. Jautiesi, lyg rodytum pirštu į skudurais pamotės aprengtą našlaitį, kurių jis ir taip jau drovisi, bet nusiplėšti negali.

Grakštūs Šv. Onos ir Bernardinų fasadai dail. A. Sutkuvienės pieštame viršelyje maloniai traukia akį.

- Šv. Kazimiero jubiliejinio medalio projektą ruošia skulpt. Petras Vaškys. To paties modelio medaliai bus dviejų rūšių: bronziniai ir sidabriniai. Pirmųjų bus 5000, antrųjų — 200. Juos kaldins Filadelfijoje.

- Prof. S. Sužiedėlio studija "Šv. Kazimieras 1458 - 1484" į italų kalbą išvers prel. V. Mincevičius, į ispanų kun. V. Palubinskas, į portugalų kun. Pr. Gavėnas, į vokiečių kun. K. Senkus. Numatoma išversti ir į anglų bei prancūzų kalbas.

- Jungtinių Tautų įstaigų apskaičiavimais, per paskutinius 15 metų 39-se kraštuose buvo be teismo išžudyta ne mažiau kaip 2 milijonai žmonių.

Paruošė GEDIMINAS VAKARIS

LIETUVOS MUZIEJININKAS ANTANAS
ZABORSKIS (1850-1906)

1900 m. Antanas Zaborskis savo sodyboje, Pašušvio dvarė, Krakių valsčiuje, pastatė muziejaus pastatą, kuris išliko iki mūsų dienų. Kai baigė statyti, pasirodė, kad pastatas per mažas. Jis tiko tik eksponatų saugyklai, nes A. Zaborskio muziejinių eksponatų rinkinys buvo labai didelis ir imponuojantis. Neatsitraukdamas nuo savo tiesioginio darbo, vien laisvalaikiu jis surinko Žemaitijoje tiek kultūrinio palikimo vertybių, kurių šiandien nepajėgia surinkti dažnai ir muziejų darbuotojų grupės. A. Zaborskis yra vienas iš nedaugelio muziejinių vertybių rinkėjų, kurio rinkinių didelė dalis išsaugota ir išliko Lietuvoje. Aukštojo mokslo nebaigęs, nes, tėvui mirus, grįžo į namus ir tvarkė tėvo paliktą dvarą. Būdamas dvaro savininku, nusprendė dalį savo dvaro pajamų paskirti Žemaitijos kultūros paminklams gelbėti, muziejinėms vertybėms pirkti. Kitų raginamas, ėmė svajoti savo rinkinius perkelti į Vilnių, bet čia nerado tinkamų rūmų, kuriuos būtų galima pritaikyti muziejui. Mirtis nustelbė visus jo planus. Mirdamas išreiškė paskutinį savo norą, kad jo šeimyna neišblaškytų rinkinių, bet juos visus padovanotų tokiai draugijai, kuri pasižadėtų Vilniuje įkurti muziejų.

Naslė Zaborskienė visus vyro rinkinius 1907 m. padovanojo Mokslo mylėtojų draugijai, kuri stengėsi įsteigti muziejų Vilniuje. 1929 m. iš Mokslo mylėtojų draugijos A. Zaborskio geologijos ir paleontologijos rinkiniai pateko į Vilniaus universiteto Gam-

tos muziejų, o archeologijos rinkiniai atiteko Universiteto archeologijos muziejui. Likusius ir toliau globojo draugija.

Dalis A. Zaborskio rinkinių liko Pašušvyje, muziejui statytame pastate. Mokslo mylėtojų draugija dėl jų didumo neturėjo patalpų.

A. Zaborskis buvo surinkęs iš gamtos apie 1200 geologijos ir paleontologijos eksponatų. Iš archeologijos apie 1160 radinių. Iš etnografijos — žemaičių liaudies meno dirbinių: 7 senoviškus moterų kostiumus, apie 130 juostų ir prijuosčių, verpsčių, rankšluostinių, kultuvių, dievukų, kaukių, liaudies muzikos instrumentų. Iš Lenkijos ir Lietuvos istorijos surinko ir paliko apie 5 tūkstančius numizmatikos vienetų. Šiame rinkinyje buvo retų lietuviškų talerių ir dešimt dukatų, kai kurie jų Žygimanto Augusto, Stepono Batoro ir kitų laikų monetos. Paliko labai retus 279 medalius, tris Baltojo erelio ordinus, 18 a. sidabrinį kryžių su Vyčiu, 1831 m. *Virtuti militari* ordina. Rusijos 56 medalius ir 1348 numizmatikos eksponatus, iš jų 37 auksinius.

Iš Žemaitijos surinko įvairių senienų: kelis stalinius ir kišeninius laikrodžius, iš kurių du buvo 18 a. auksiniai. Švininių, sidabrinų ir varinių indų. 75 kariškus daiktus. 1863 m. sukilėlių daiktų, tarp jų 5 metalinius antspaudus. 1812 m. rinkinyje buvo Napoleono antspaudas su N raide ir su karaliaus karūna virš jos. Jo rinkinyje buvo keletas Žemaitijos seimelių pareigūnų ir rusų valdininkų mundurų, dėvėtų iki 1841 m., 150 vienetų liturginių drabužių. Paliko apie 300 dailės kūrinių: aliejinių drobių ir akvarelių. Nemaža įvairių 17-18 a. žemaičių kilmės valstybės veikėjų ir karių portretų. Tarp didelių rinkinių buvo degtinės varymo statinės ir saiko statinė, kurioje galėjo tilpti 720 kg rugių.

Antanas Zaborskis paskyrė visą savo gyvenimą, gelbėdamas nykstančius Žemaitijos kultūros paminklus.

VILNIAUS KONSERVATORIJA

Pirmoji Lietuvos aukštoji muzikos mokykla — Kauno konservatorija atidaryta

1933 metų vasario 7-tąją. 1944 m. rudenį įkurta Vilniaus konservatorija. 1949 m. abi aukštosios mokyklos buvo sujungtos į vieną — Lietuvos valstybinę konservatoriją Vilniuje. 1971 m. įkurti konservatorijos Klaipėdos fakultetai. Šiandien Vilniaus konservatorijoje dirba 210 dėstytojų. Kiekvienais mokslo metais suruošiama apie 300 koncertų.

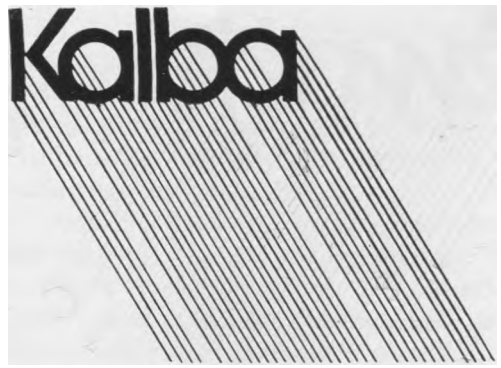
RUOŠIMASIS DAILĖS PARODOMS

Baigiantis žiemai, įvyko Lietuvos dailininkų sąjungos valdybos susirinkimas. Buvo apsvaistyta artėjantis Lietuvos dailininkų šeštasis suvažiavimas ir pasiruošimas 1983 m. dailės parodomis. Svarstant Dailininkų sąjungos reikalus, paaiškėjo, kad Dailės parodų rūmai gali patenkinti tik trečdalį pageidavimų ruošti juose parodas. Buvo svarstyta, kaip išnaudoti taupiau turintį parodomis ruošti rūmų plotą.

GAMTOS APSAUGA

Į Lietuvos raudonąją knygą įrašyta 30 nykstančių augalų ir 42 gyvūnų rūšys. Nykstantieji augalai Lietuvoje priklauso 18 šeimų. Iš 42 nykstančių gyvūnų rūšių net 31 sudaro paukščiai, 5 — vabzdžiai, 3 — ropliai ir varliagyviai, 2 — žuvis ir 1 — žinduoliai. Žinduoliams atstovauja į Lietuvos miškus grįžęs stumbras. Iš paukščių griežtai saugojamas juodasis gandras, didysis baublys, mažoji gulbė, pievinė lingė, gervė, gaidukas, balinis vėžlys, lygusis žaltys, nendrinė rupūžė, lašiša, šlakis, elniavabalis, kamanė ir kt. gyvūnai, kurie įrašyti raudonoje knygoje.

Kad būtų išsaugoti tai rūšiai ar rūšių grupei būdingi biotopai, steigiami draustiniai ir rezervatai. Šiandien Lietuvoje yra per 170 įvairios paskirties botaninių, botaniniu-zoologinių, ornitologinių, ichtiologinių, kraštovaizdžio, geologinių draustinių, 3 rezervatai ir vienas nacionalinis parkas. Valstybės įstatymais saugomų teritorijų plotas — apie 3000 hektarų. Kasmet steigiami nauji rezervatai ir draustiniai. Didinamas jau veikiančių rezervatų plotas. Norima Lietuvą padaryti pavyzdžiu visai Tarybų Sąjungai.

Skyrių tvarko *JUOZAS VAIŠNYS. S.J.*
Patarėjas — *PROF. PETRAS JONIKAS*

NETINKAMAS PRIEŠDĖLIŲ VARTOJIMAS

Jau esame rašę apie priešdėlių *ap-*, *at-*, *be-*, *į-* netaisyklingą vartoseną, dabar pakalbėsime apie kitus priešdėlius.

Pasitaiko gana daug netaisyklingos darybos ir nevertotinos reikšmės žodžių su priešdėliu *iš-*. Kai kurie jų gali būti pakeisti visai kitais žodžiais, kaip bus matyti iš duodamų pavyzdžių:

Architektas *išdirbo* (= parengė, sudarė) labai įdomų vasarnamio projektą. Autorius labai kruopščiai *išdirbo* (= sudarė) savo veikalo vardyną. Jis labai smulkmeniškai *išguldė* (= išdėstė, išpasakojo) vakarykščios dienos įvykius, šis klausimas buvo *išjungtas* (išimtas, išbrauktas) iš darbotvarkės. Be reikalo tu jam vis *išmetinėji* (= prikaišioji, priekaištai) tą visai be jo kaltės įvykusį nesusipratimą. Po liudininkų apklausinėjimo teisėjas *išnešė tokį nuosprendį* (= taip nusprendė). *Išneškime nutarimą* (= Nutarkime), kad pirmininkas būtų viešai pagerbtas. Tam muzikos kūriniui gerai *išpildyti* (= atlikti) jo jėgos buvo per menkos. Tai neturės jokios įtakos plano *išpildymui* (= vykdymui). Manau, kad man *neišpuola* (= netinka, nedera) ten dalyvauti. Bus be galo sunku *išrišti* (= išspręsti) tą klausimą. Visos galimybės dar nebuvo *išsemtos* (= išnaudotos). Į valdybą buvo *išstatyti* (= pasiūlyti) penki kandidatai. Jo elgesys buvo *iššaukiantis* (= įžūlus, provokuojantis). Su ta savo modernia suknele ji labai *iššaukiantčiai* (= provokuojančiai) atrodė. Visiems susirin-

kusiems tai iššaukė (= sukėlė) pasipiktinimą.

Nors veiksmažodžio išsireikšti daugumas dabartinių lituanistų nesmerkia, bet vietoj jo geriau būtų vartoti veiksmažodį *pasakyti, pareikšti*. Taip pat ir vietoj išsireikšimas geriau būtų vartoti *posakis*. Taip teigia ir *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* (Vilnius, 1972).

Kartais priešdėlis iš- pridėdamas prie tokių žodžių, kur galima apsieiti visiškai be jo, pvz.: *išdirbinys* (= dirbinys, gaminys), *išplanavimas* (= planavimas, planas), *išreikšė jas* (= reikšėjas), *išvidinis* (= vidinis) ir pan.

Užuot vartojus gana gremėzdiškai atrodantį, su dviem priešdėliais sudarytą žodį *neišpasakytai*, geriau vartoti *neapsakomai*, pvz.: Aš jį *neišpasakytai* (= neapsakomai) myliu.

Priešdėlis *nu-* daugiausia vartojamas su veiksmažodžiais (žinoma, ir su veiksmažodiniais daiktavardžiais). Dažniausiai priešdėlio *nu-* vediniai rodo, kad pagrindinio žodžio žymimas veiksmas nukreipiamas kuria nors kryptimi (ypač tolyn ar žemyn), pvz.: Saulei *nusileidus*, jis *nuėjo* namo. Žinoma, šio priešdėlio vediniai turi ir kitokių reikšmių. Apie jas čia nekalbėsime, tik paminėsime vieną kitą atvejį, kur su šiuo priešdėliu sudaryti žodžiai nevartotini. Pvz.: Jis *nuduoda* (= dedasi, apsimeta) tavęs neatęs. Sekretorių *nuėmė* (= atleido) nuo pareigų. Trūkstant nusikaltimo įrodymų, teisėjas jam *nuėmė* (=panaikino, atšaukė, nutraukė) bausmę.

Daugelis, ypač jaunimas, yra įpratę per dažnai vartoti žodį *nusiimti*, kai kalbama apie nusirengimą: "nusiimama" ir paltas, ir kelnės, ir pirštines, ir batai. .. O mes juk turime beveik kiekvienam rūbui po atskirą žodį: švarką ar paltą nusivelkame, batus nusiauname, kelnes nusimauname, sijoną nusisegame, kepurę ar skrybėlę nusiimame, pirštines nusimauname, kaklaraistį nusirišame ir t.t. Tai mūsų kalbos turtas! Neskurdinkime jos, vartodami tik tą vieną žodį "nusiimti".

Taip pat nereikėtų vartoti žodžio *nukreipti*, užuot pasakius *nusiųsti*, pvz.: Atrodo, kad su juo kažkas negerai — reikėtų jį *nukreipti* (= nusiųsti) pas gerą gydytoją.

Priešdėliu *pa-* pasakome kryptį po kuriu nors daiktu (pvz., *palįsti* po stalu) arba atsitolinimą (pvz., *pabėgti, pasišalinti*), bet gal daugiausia jis vartojamas kokiam nors baigtiniam veiksmui reikšti (pvz., *pa-baigti, padaryti, pasakyti*). Tad jeigu nepasakomas baigtinis veiksmas, priešdėlis *pa-* nėra reikalingas, pvz.: Baigiu *parašyti* (= rašyti) mokykloje užduotą darbą. Kai kuriuos daiktavardžius, kurie nereikšia pabaigto veiksmo, geriau vartoti be priešdėlio, pvz.: *pakvietimas* (=kvietimas), *paliudijimas* (= liudijimas), *pasitobulinimo* (tobulinimosi) kursai ir pan.

Pasitaiko žodžių su priešdėliu *pa-*, vartojamų lietuvių kalbai nebūdingomis, svetimomis reikšmėmis. Juos dažniausiai reikia pakeisti visiškai kitais žodžiais. Pvz.: Sieną *padengė dažais* (= nudažė). Tas jo *pabrėžtas* (= demonstratyvus, į akis krintantis) švelnumas man visai nepatinka. Jo ilgo darbo *pasėkos* (=rezultatai, padariniai) visus nustebino. Visai nesupratęs, apie ką eina kalba, jis mane *paskaitė* (=palaikė) ignorantu. Tu turėtum *pašvęsti* (= paskirti) daugiau laiko knygų skaitymui. Prašau šį straipsnį *patalpinti* (= išspausdinti) jūsų redaguojamame laikraštyje (arba: įdėti į jūsų redaguojamą laikraštį). Vakar sužeistąjį *patalpino* (=paguldė) į ligoninę. Nusikaltėlį *patalpino* (=pasodino) į kalėjimą.

Ypač įvairiomis netaisyklingomis reikšmėmis vartojamas žodis *pastatyti*. Pvz.: Jis man *pastatė* (= iškėlė) labai keblų klausimą. Šie kandidatai buvo *pastatyti* (= paskelbti) balsavimui. Sportininkas *pastatė* naują rekordą 100 m bėgime (= pasiekė naują 100 m bėgimo rekordą). Mokytojas jam *pastatė* (= parašė) dvejetuką. Po šio sakinio reikia *pastatyti* (= parašyti, padėti) klaustuką arba šauktuką. Man atrodo, kad yra klaidingas šios solistės balso *pastatymas* (= suformavimas). Mokantis skambinti pia-

ninu, reikia jau iš pat pradžių taisyklingai *pastatyti* (= laikyti) ranką.

Viena kita klaida pasitaiko, vartojant žodžius ir su priešdėliu *per-*, pvz.: Tą įvykį jis labai *pergyveno* (= Dėl to įvykio jis labai jaudinosi, nerimavo, sielojosi). Aš negaliu *pernešti* (= pakęsti) tokio išžulumo. Manau, kad jį reikėtų *pervesti* (= perkelti) į kitą darbą.

TRUMPAI IŠ VISUR

- Čikagos arkivyskupija per savo apyskaitinius metus mokykloms išleido 188.793.000 dol., labdaros įstaigoms išlaikyti 54.704.000 dol., katalikų televizijai 1.568.000 dol., seminarijoms 3.911.000 dol.

- Naują Bažnyčios teisyną popiežius Jonas Paulius II pasirašė sausio 25 d. Jis išgalios lapkričio 27 d. Jo paruošimas užėmė daugiau kaip 20 metų. Naujas teisynas praplečia pasauliečių teises. Jie galės perimti kai kurias administracines kunigų pareigas. Vyskupai galės leisti pasauliečiams administruoti parapijas, vadovauti laidotuvėms, vadovauti sudarant santuoką. Moterys galės būti vyskupijų kanclerės, finansinės patarėjos, išdinkės, vyskupijos tribunolo narės, galės skaityti evangeliją, dalinti Komuniją, moterų vienuolynai turės didesnę administratyvinę autonomiją, bet moterys dar negalės būti kunigais. Kunigams ir vienuoliams draudžiama imtis politinių pareigų ar užimti atsakingas vietas darbininkų unijose, bet vyskupai gali čia padaryti išimčių. Paliekamos tik dvi privalomos šventės (žinoma, neskaitant sekmadienių): Kalėdos ir viena Marijos šventė pagal vyskupų parinkimą.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Anatolijus Kairys. KELIONĖ Į VILNIŲ. "Draugo" premijuotas romanas. Viršelis ir aplankas dail. A. Sutkuvienės. 247 psl., kaina 10 dol.

Šiame numeryje yra Nijolės Jankutės parašyta romano recenzija. Prie tos recenzijos reikėtų pridėti, kad romane gausu gramatikos, sintaksės ir kitokių klaidų. Štai tik keli pavyzdžiai: pedestalas (= pjedestalas), stovylėlės (=statulėlės), grimsta (= grimzta), penkis metus (=penkerius metus), popierio (=popieriaus), taip vadinamas (=vadinamasis), dėlto (=dėl to), nemažiau, nemažesnis (=ne mažiau, ne mažesnis), pečius (=krosnis), savistovumas (=savarankiškumas), koliauti (=plūsti, koneveikti) lekia 100 km į valandą (-per valandą),

koloborantas (=kolaborantas), **tur būt** (=turbūt), **bastijonas** (=bastionas), **ultra-violetiniai** spinduliai (=ultravioletiniai), **ūsotas** (=ūsuotas), Senelė atidavė **šimtą** penkiasdešimt **trių** metų senumo lovą (48 psl.). Ši sakinių taip reikėtų pataisyti: Senelė atidavė **šimto** penkiasdešimt **trejų** metų lovą (arba: **šimtas** penkiasdešimt trejų metų).

Dabar mūsų knygų, laikraščių ir žurnalų kalba nėra iš tolo neprilygsta Lietuvoje leidžiamiems. Labai liudna. Sunku tikėtis kokio nors pagerėjimo, nes jau ir dabar beveik neturime gerų kalbos taisytojų, o ateity gali būti dar blogiau. Vis dėlto kai kurias minėto romano klaidas būtų galėjęs ištaisyti ir vienas kitas Pedagoginį lituanistikos institutą baigęs studentas. Leidžiant į pasaulį naują knygą, reikėtų turėti daugiau pagarbos lietuviškam žodžiui ir skaitytojui.

LIETUVIŲ KATALIKŲ MOKSLO AKADEMIJOS SUVAŽIAVIMO DARBAI. IX tomas. Redagavo A. Liuima, S.J. Išleido LKMA 1982 m. Romoje, Piazza della Pilotta 4. 455 psl.

J. Burkus. GAILA MINIOS. Knygoje kalbama apie seselės Faustinos šventą gyvenimą ir įvairius privačius apsirėškimus. Taip pat to paties autoriaus išleista ir brošiūrėlė "Pasitikiu". Tai lyg minėtos knygos santrauka su atitinkamomis maldomis. Knygą ir brošiūrėlę galima užsisakyti šiuo adresu: 809 Ramble St., Hot Springs, AR 71901. Knygos kaina — 8 dol., brošiūrėlės — 1 dol.

PEDAGOGINIO LITUANISTIKOS INSTITUTO LEIDINIAI 1982-1983. Sudarė Robertas Vitas. Korektūras skaitė Birutė Tamulynaitė.

"LAIŠKŲ LIETUVIAMS" EKSKURSIJOS

Ekskursija į Skandinaviją bus, kaip numatyta, birželio 4-22 d. Šios kelionės kaina sumažėjo daugiau kaip 200 dol., bet patiems reikės pasirūpinti devyniomis vakarienėmis ir visais arbatpinigiais, tad pasiimkite daugiau pinigų.

Numatyta kelionė į Ispaniją ir Prancūziją (rugpjūčio 27 - rugsėjo 10 d.) įvyks, jei susidarys pakankamas skaičius žmonių, tad norintieji ten vykti tuoj registruokitės šiuo adresu: American Travel Service Bureau, 9727 S. Western Avė., Chicago, IL 60643. Tel. (312) 238-9787.

Nuoširdi padėka “LAIŠKŲ LIETUVIAMS” rėmėjams

26 dol. aukojo S. Kalvaitienė.

22 dol. aukojo J. Telson.

20 dol. aukojo S. Jurskytė.

Po 17 dol. aukojo: kun. J. Kluonis ir kun. V. Radvina.

Po 12 dol. aukojo: N. Norris ir M. Pranckevičienė.

Po 10 dol. aukojo: V. Gedgaudas, E. Zenkevičienė, M. Utz, V. Poderys, V. Grybauskas.

Po 8 dol. aukojo: J. Kačkelis, J. Juras, B. Aras, J. Gudelis.

Po 7 dol. aukojo: S. Santvaras, J. Stanislovaitienė, E. Diminskienė, K. Šalkauskas, G. Čapkauskienė, E. Liškevičius, B. Kūkalis, J. Naikelis.

6 dol. aukojo S. Riškienė.

Po 5 dol. aukojo: A. Baleišienė, V. Mažeika, L. Laukienė, A. Kremeris, V. Žadeikienė, B. Balčiūnienė.

Po 4 dol. aukojo: A. Dameika, O. Merkienė, A. Varneckas, M. Noreikienė, T. Zailskienė, A. Puzinienė, V. Barius, A. Sandargas, J. Mališka, B. Šaulys, J. Varkalis, M. Česas, V. Juodeika, Č. Senkevičius, G. Žukauskienė, E. Sirutis, S. Dargis, O. Paulikienė, J. Steponaitis, P. Maconius, P. Jasulaitis, J. Juodgudis, E. Repšienė, P. Tomaševičius, A. Šimkus, R. Banionis, M. Opanavičius, O. Gerdvilienė, J. Vasiukevičius, P. Žolynas, B. Bernotas, A. Varekojis, Z. Juras, A. Drazdys.

Po 3 dol. aukojo: R. Kriaučiūnienė, P. Pajaujis, M. Strungienė, kun. V. Kamaitis, J. Juodvalkis, K. Starienė.

Po 2 dol. aukojo: J. Latvys, D. Petkūnienė, T. Rymantas, J. Šlapkauskas, A. Tveras, M. Valiukėnas, V. Vizgirda, G. Baltrušaitis, A. Lipčienė, V. Vaškys, D. Valiukėnas, D. Balys, A. Grinius, E. Čibirienė, H. Pakalnis, G. Bajorūnienė, Z. Brencius, L. Dainauskienė, E. Gaškienė, L. Jaras, F. Jurjonienė, E. Korzonas, E. Pocius, E. Podienė, J. Racevičienė, S. Sakavičienė, F. Tarulienė, A. Viliušis, V. Statkus, A. Sirutis, kun. R. Krausauskas, A. Matukas, J. Česna, Tėvai Pranciškonai, kun. V. Pikturna, K. Barūnas, kun. A. Babonas, A. Adams, V. Butkys, S. Lukas, A. Stonkus, A. Milvydas, A. Balys, F. Černius, A. Kavaliūnienė, A. Kazlas, A. Mačiukienė, E. Matukas, O. Michelevičienė, M. Mikutaitis, V. Musteikienė, E. Susmarienė, J. Zadeikis, Z. Martinaitienė, A. Ostis, L. Sidrys, J. Putrienė, K. Nenortienė, B. Kožicienė, J. Jurkūnas, T. Bogušas, A. Nakas, J. Povilaitienė, J. Jankus, V. Bartuška, P. Bielinis, B. Čyvienė, J. Šiaučiūnas, K. Valinskienė, A. Barzdukas, M. Graužinis, S. Stravinskis, G. Ažubalis, S. Damašienė, E. Šilgalienė, M. šermukšnis, K. Sragauskas, M. Vizgaitienė, V. Matulionis, A. Styra, kun. I. Gedvilą, J. Stonkus, P. Naudžiuvienė, A. Drūtyš, B. Augustauskienė, S. Galisienė, A. Miselis, J. Penčylienė, A. Stočkus, J. Stočkus, V. Jasiukaitienė, A. Prapuolenytė, P. Abromaitis, E. Olšauskas, O. Nagelė, J. Samaitis, Z. Korius, F. Masaitis, A. Pakštys, M. Morkūnienė, M. Česna, M. Pauliukonienė, A. Ruginienė, kun. J. Pakalniškis, L. Paulavičienė, B. Sirbintaitė, A. Brazionis, V. Gliosa, J. Prunskis, O. Ščiukas, J. Yla, P. Siderevičius, M. Šalučka.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redaktoriaus pavaduotojas — Antanas Saulaitis, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Marija Stankus-Saulaitė Nijolė Užubalienė, Gediminas Vakarīs. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Adresas: 2345 W 56th Street, Chicago, Illinois 60638. Telef. 737-8400. Nekalto Prasiidėjimo Šv. Marijos Seserų spaustuve, Putnam, CT 06260. Metinė prenumerata — 8 dol., atskiras numeris — 80 centų.